

Міністерство праці та соціальної політики України

ОСТАТОЧНИЙ ЗВІТ

**ПРО РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОГО
З МІЖНАРОДНИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ
ТА РОЗВИТКУ ПРОЕКТУ
“ФОНД СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ”
2002-2008 рр.**

2009 рік

ЗМІСТ

Перелік скорочень	3
Вихідні дані Проекту	4
Цілі та складові Проекту	5
Підготовка Проекту та особливості впровадження пілотного етапу	6
Звіт про виконання робіт та отримані результати за компонентами:	8
Компонент 1. Мікропроекти на базі місцевих громад	
Суб-компонент 1.1. Мікропроекти з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах	8
Суб-компонент 1.2. Мікропроекти з надання інноваційних соціальних послуг для вразливих груп населення	13
Компонент 2. Розвиток потенціалу	16
Компонент 3. Управління Проектом, моніторинг та оцінка	
Суб-компонент 3.1. Управління Проектом (управління фінансовими ресурсами, закупівлі, інформаційна система управління).....	22
Суб-компонент 3.2. Моніторинг та оцінка.....	31
Суб-компонент 3.3. Інформаційно-просвітницька діяльність.....	32
Порівняння запланованих показників результативності з досягнутими	37
Оцінка впливу реалізації Проекту на соціальний та економічний розвиток України	41
Оцінка робіт, що виконувались у рамках Проекту за рахунок міжнародної технічної допомоги	46
Оцінка здійснених у рамках Проекту заходів з охорони навколишнього природного середовища	49
Проблемні питання, що виявлені у процесі впровадження Проекту	50
Висновки та рекомендації	52
Перелік додатків:	
Ключові партнери Проекту	
Нормативно-правові та регулятивні документи Проекту	
Показники виконання мікропроектів з інноваційних соціальних послуг за суб-компонентом 1.2.	
Показники діяльності за компонентом 2. „Розвиток потенціалу”	
Дослідження та розробки у рамках компонента 2. „Розвиток потенціалу”	
Перелік публікацій у рамках компонента 2. „Розвиток потенціалу”	

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АпВ	Агенція по впровадженню мікропроєкту
ІСУ	Інформаційна система управління
КМУ	Кабінет Міністрів України
МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
Мінекономіки	Міністерство економіки України
МОН	Міністерство освіти і науки України
Мінпраці	Міністерство праці та соціальної політики України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МП	Мікропроєкти
НДО	Недержавні організації
ПКД	Проектно-кошторисна документація
РБР	Ремонтно-будівельні роботи
РП	Регіональне представництво
СБ	Світовий Банк
УФСІ	Український фонд соціальних інвестицій
DFID	Департамент міжнародного розвитку Уряду Великобританії
SIDA	Шведське агентство міжнародного розвитку

ВИХІДНІ ДАНІ ПРОЕКТУ

Запланована дата початку реалізації Проекту: грудень 2001 р.

Фактична дата початку реалізації Проекту: 17 січня 2002 р. – дата ратифікації Угоди про позику (Проект „Фонд соціальних інвестицій”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку. 20 серпня 2002 р. – дата отримання першого траншу коштів.

Запланована дата завершення реалізації Проекту: 31 грудня 2007 р.

Фактична дата завершення реалізації Проекту: 30 червня 2008 р.

Запланована дата закриття позики: 30 червня 2008 р.

Фактична дата закриття позики: 30 жовтня 2008 р.

Позичальник: Уряд України, що діє через Мінфін та Мінпраці

Бенефіціари Проекту:

(а) бідні та незахищені громади в селах і в невеликих містечках (у першу чергу в селах, оскільки саме тут найгірший доступ до послуг охорони здоров'я та освіти);

(б) уразливі групи, як-от: діти-сироти, діти з неблагополучних сімей – так звані “соціальні сироти”, молодь і діти з груп ризику, самотні особи похилого віку, багатодітні великі сім'ї, особи з фізичними та психічними вадами та інші незахищені групи населення.

Серед організацій – бенефіціарів Проекту були центральні (Мінпраці, Мінфін), обласні та місцеві урядові установи, неурядові організації, місцеві громади та підрядники, які опікувались наданням соціальних послуг.

Відповідальний виконавець Проекту: згідно з Угодою про позику (Проект „Фонд соціальних інвестицій”) між Україною та МБРР від 21 грудня 2001 року виконавцем Проекту є Український фонд соціальних інвестицій. У той же час Мінпраці зобов'язане діяти від імені Позичальника у будь-яких питаннях, що стосуються управління впровадженням Проекту.

Група впровадження Проекту: виконавча дирекція Українського фонду соціальних інвестицій (м. Київ).

Оцінка реалізації Проекту проводилась згідно з „Документом з оцінки Проекту” (Project Appraisal Document)

Цілі та складові Проекту

Основна мета Проекту, пов'язана із завданнями розвитку, полягає у: (i) поліпшенні умов життя бідних і уразливих груп населення у визначених Проектом місцевих громадах; (ii) наданні права місцевим громадам і уразливим групам населення визначати місцеві соціальні потреби та (iii) сприяти реформуванню системи соціального захисту за допомогою створення моделей для надання адресної допомоги та послуг соціального захисту. Цієї мети планувалося досягти впровадженням якісних і ефективних з погляду економії коштів соціальних і комунальних послуг інноваційного типу, підвищуючи почуття солідарності місцевих громад і вразливих груп, розбудовуючи спроможність прийняття рішень, організаційний та управлінський потенціал громад, неурядових організацій та місцевих органів влади, а також можливостей формулювання політики, забезпечення контролю та керівництва з боку центральних і місцевих органів влади у сфері фінансування та надання послуг соціального захисту.

Одним з пріоритетних завдань Проекту є формування соціального капіталу як передумови сталого соціально-економічного і культурного розвитку, насамперед, сільських громад. В основу Проекту покладено такі базові принципи, як адресність, орієнтація на потреби громад, залучення громад до прийняття рішень, співфінансування і розподілу ресурсів.

Однією з цілей Проекту було надання допомоги Уряду України у використанні уроків, одержаних під час розробки реформи послуг соціального захисту, та впровадженні їх до основної системи державних послуг соціального захисту. Отож, цей Проект сприяв Уряду у підготовці стратегії реформування системи соціального захисту і розбудові потенціалу, необхідного для впровадження цієї реформи.

Складові Проекту:

Компонент 1. Мікропроекти на базі місцевих громад:

суб-компонент 1.1. Мікропроекти з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах;

суб-компонент 1.2. Мікропроекти з надання інноваційних соціальних послуг для вразливих груп населення.

Компонент 2. Розвиток потенціалу.

Компонент 3. Управління Проектом, моніторинг та оцінка:

суб-компонент 3.1. Управління Проектом (управління фінансовими ресурсами, закупівлі, інформаційна система управління);

суб-компонент 3.2. Моніторинг та оцінка;

суб-компонент 3.3. Інформаційно-просвітницька діяльність.

Підготовка Проекту та особливості впровадження пілотного етапу

Підготовка Проекту здійснювалась за кошти двох грантів Фонду розвитку стратегії та людських ресурсів (250 тис. дол. США та 266 тис. дол. США відповідно). На етапі підготовки Проекту було створено більшість базових документів, інструкцій та схем впровадження Проекту. Працівники УФСІ отримали відповідну підготовку та набули досвіду в питаннях управління та закупівель.

У процесі підготовки Проекту було розпочато пілотний етап. Основним донором цього етапу був Департамент міжнародного розвитку Уряду Великобританії (DFID), який у 2001 р. виділив УФСІ грант розміром 1 098 000 тис. доларів.

Реалізація пілоту тривала протягом трьох років (на один рік більше порівняно з запланованим терміном) та двох місяців (пільговий період) і була остаточно завершена 27 лютого 2004 року. Затримка у впровадженні пілоту була пов'язана із нестабільним фінансуванням діяльності УФСІ.

Під час пілотного етапу на практиці було перевірено ефективність інституційних процедур та схем впровадження Проекту, що розроблялися на центральному та місцевому рівнях під час підготовки Проекту. Цей етап також допоміг у зборі даних для розробки процедур і документів для Проекту, включаючи юридичні документи та документацію закупівель і виплат коштів позики, а також інструкцій про діяльність у рамках Проекту та стандартних форм документів.

Зокрема, було визначено показники та розроблено методика для вибору найбільш соціально проблемних районів. При відборі районів для впровадження Проекту було вирішено, крім грошового доходу та рівня споживання, застосовувати такі показники: рівень здоров'я; тривалість життя; дитяча смертність; частка осіб, віднесених до групи ризику (інваліди тощо); відсоток дітей шкільного віку, які проживають на відстані понад 3 км від школи та потребують довозення до школи; рівень доступу до освіти та чистої питної води; загальна характеристика екологічного стану району. Ці показники були затверджені наглядовою радою УФСІ та узгоджені зі СБ.

Для реалізації пілотного етапу було відібрано Старокостянтинівський, Білогірський і Новоушицький райони Хмельницької області. Цю область було відібрано на основі комплексного аналізу зазначених показників бідності областей України. Тут було впроваджено 11 МП у рамках суб-компонента 1.1. та 5 МП у рамках суб-компонента 1.2. Подальший моніторинг цих МП засвідчив, що всі МП впроваджені у рамках пілотної фази життєздатні і успішно надають послуги.

Через обмежені можливості підрядних організацій у ході пілоту мали місце затримки термінів виконання РБР, вартість яких перевищувала 250 тис. гривень. Причиною цього було те, що авансування робіт за процедурами Проекту не було передбачено умовами договору. Разом з тим, через обмежені фінансові можливості місцеві підрядні організації могли вчасно виконувати лише невеликі за обсягами РБР. У зв'язку з цим було внесено зміни у процедури УФСІ та передбачено виплату підрядним організаціям авансових платежів на виконання РБР у межах 10%. Такі умови підвищили можливості підрядних організацій щодо вчасного виконання РБР у рамках МП.

ПРОЕКТ

Остаточний звіт про результати реалізації
спільного з Міжнародним банком реконструкції
та розвитку проекту „Фонд соціальних інвестицій”

Досвід пілоту продемонстрував, що порівняно із сільськими, Агенції по впровадженню мікропроектів (АпВ) у містах (м. Хмельницький, м. Старокостянтинів і смт Білогір'я) є більш активними і компетентними з питань планування, здійснення нагляду за виконанням РБР, налагодження партнерських стосунків з органами місцевої влади і самоврядування тощо. Надбанням пілоту стало створення першої асоціації користувачів системи водопостачання одного з районів м. Старокостянтиніва.

З огляду на це, було зроблено висновок, що необхідно проводити більше заходів з розвитку організаційних і управлінських навичок сільських громад, у тому числі пошуку партнерів, залучення додаткових фінансових ресурсів. Це сприятиме формуванню впевненості громади у власних силах, усвідомленню того, що саме вона є відповідальною за процеси, які відбуваються у громаді, і, що вона спроможна самостійно вирішувати нагальні проблеми.

Проте підготовчий та пілотний етапи мали свої недоліки. Згодом, коли розпочався основний етап Проекту виявилось, що дуже слабо були відпрацьовані механізми впровадження суб-компонента 1.2. та компонента 1 (детальніше див. у відповідних розділах), що викликало затримку у впровадженні заходів у рамках цих компонентів. Згодом, у процесі роботи ці механізми та відповідні інструктивні документи було вдосконалено.

Для підготовки Проекту і реалізації пілоту фінансування надали організації:

Міжнародна організація	Назва та мета гранту	Сума гранту, дол. США
Світовий Банк	Японський грант на розвиток стратегії та людських ресурсів – PHRD I Японський грант на розвиток стратегії та людських ресурсів – PHRD II	150 000 266 000
Департамент міжнародного розвитку Уряду Великобританії (DFID)	Пілотний етап Проекту „Фонд соціальних інвестицій”	1 098 000
Канадське агентство міжнародного розвитку	Проведення заходів щодо сприяння і надання консультативної допомоги місцевим організаціям у Хмельницькій області	12 850
Міжнародний фонд “Відродження”	Підготовка ключової команди УФСІ та розробка ефективних механізмів здійснення соціальних інвестицій	12 300
Програма розвитку ООН	Навчальна поїздка ключових фахівців УФСІ до Молдови, Болгарії та Румунії з метою вивчення досвіду роботи фондів соціальних інвестицій, травень 2000 року	20 000
Приватний фонд імені Чарльза Стюарта Мотта	Кампанія поширення інформації та підвищення обізнаності	90 000
Шведське агентство міжнародного розвитку	Участь фахівців УФСІ та членів наглядової ради у Міжнародній конференції з питань розвитку соціальних послуг на рівні громад (листопад 2000 р.)	9 610
Загалом		1 658 760

Основний етап впровадження Проекту розпочався після ратифікації Угоди про позику у 2002 році. У той період ще не було завершено пілотну фазу Проекту, що не дало змоги УФСІ проаналізувати результати діяльності, проведеної у рамках пілоту, і врахувати всі його недоліки. Саме це стало однією з причин затримок у впровадженні Проекту у перші роки.

Звіт про виконання робіт та отримані результати за компонентами

Компонент 1. Мікропроекти на базі місцевих громад

Цілі компонента: (i) поліпшити умови життя населення, охопленого Проектом, забезпечуючи йому підвищення якості та полегшення доступу до базових соціальних і комунальних послуг у своїх місцевих громадах; (ii) надати право місцевим громадам та уразливим групам населення приймати рішення та управляти процесом і активами; (iii) створити нові та інноваційні послуги соціального захисту як альтернативу послугам, що надаються в спеціальних закладах; (iv) розробити моделі надання послуг та (v) інформувати про розробку стратегічних програм надання послуг соціального захисту.

Зазначених цілей передбачалося досягти через фінансування МП двох типів: (i) МП з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах; (ii) МП з надання інноваційних соціальних послуг для вразливих груп населення.

Суб-компонент 1.1. Мікропроекти з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах

Реалізація суб-компонента розпочалася відразу після підписання Угоди про позику – у грудні 2002 року. Портфель МП з покращення якості базових соціальних та комунальних послуг на кінець Проекту складав **676** МП (при плані 600 МП). Ці МП впроваджувались у 24-х областях України та Автономній Республіці Крим. Усі МП завершено.

При підготовці Проекту було вирішено входити в райони і області поступово, але у процесі впровадження стало очевидним, що такий механізм реалізації Проекту не дозволить впровадити Проект у встановлені терміни. Саме тому наглядовою радою було прийнято рішення про одночасне впровадження МП в усіх регіонах України. Саме це дозволило виконати заплановані показники кількості МП, і навіть перевиконати їх.

Крім того, Документ з оцінки Проекту передбачав впровадження МП лише у двох найбільш бідніших районах кожної з 24-х областей України та АР Крим. Проте у 2007 році стало очевидним, що впровадження 613 відібраних МП у 50 найбільш бідніших районах не дасть змогу використати усі кошти позики, тому виникла необхідність оголосити другий тур відбору МП. У зв'язку з тим, що у 2-х найбільш бідніших районах не було достатньої кількості громад, бажаючих впровадити МП, наглядовою радою УФСІ та СБ було прийнято рішення відкрити доступ до участі у МП всім районам України. Це дозволило УФСІ поширити позитивний досвід набутий під час першого туру МП і значно перевищити запланований показник кількості МП.

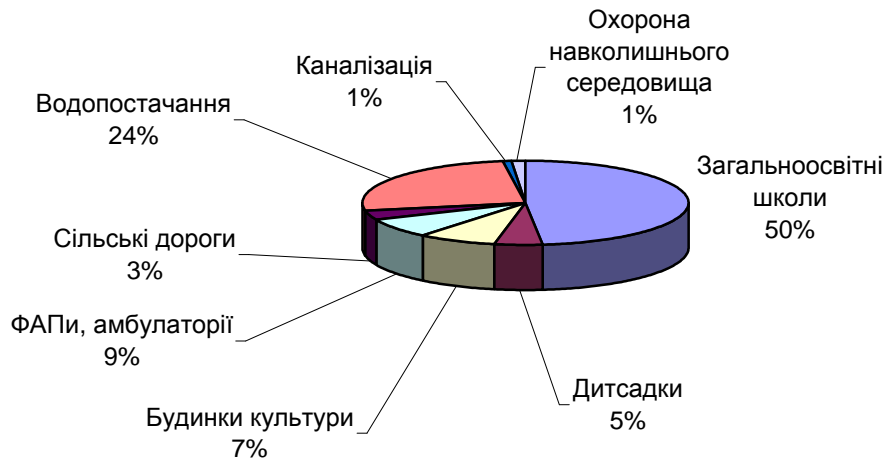
Слід відзначити, що хоча додаткові райони не були найбільш бідними, як вимагав початковий дизайн Проекту, УФСІ відбирав до впровадження мікропроектні пропозиції найбільш бідніших громад, які визначалися за індексом податкоспроможності. Таким чином дотримано принцип адресності.

У процесі впровадження Проекту було також вдосконалено мікропроектний цикл з метою скорочення термінів впровадження.

Нижче на діаграмі представлено сфери, на які було спрямовано МП, чільне місце серед яких займає покращення якості освітніх послуг та доступ до якісної питної води.

Розподіл МП за напрямками

З метою забезпечення адресності допомоги УФСІ вилучив з портфеля фінансування ті МП, які за своєю природою мають низький рівень адресності (мікrokредити, міська каналізаційна система).

УФСІ фінансував МП, вартість яких не перевищувала 150 тис. дол. США. 10 відсотків вартості МП вносила громада. Цей внесок складався з коштів місцевих мешканців, місцевих бюджетів, спонсорів.

Під час підготовки Проекту було вирішено, що частину свого внеску громада може зробити працею або матеріалами. На початку впровадження Проекту були такі МП, де до місцевого внеску входила праця і матеріали. Проте практика показала, що дуже важко об'єктивно обраховувати вартість зроблених громадою робіт і вартість матеріалів, щоб оцінити долю такого внеску у співфінансуванні.

Кошти у рамках МП витрачалися на:

- РБР об'єктів соціальної інфраструктури;
- придбання обладнання;
- навчання місцевих громад.

У результаті впровадження Проекту:

- здійснено ремонт **373-х** середніх шкіл та дошкільних дитячих закладів, що дозволило зберегти та відновити будівлі і забезпечити нормальний температурний режим у цих закладах, а отже, покращити якість освітніх послуг;
- відремонтовано **59** сільських будинків культури, що дозволило створити умови для покращення культурно-просвітницької роботи на селі;
- здійснено ремонт/будівництво **47-и** сільських закладів первинної медичної допомоги (фельдшерсько-акушерських пунктів, амбулаторій), що дозволило створити умови для покращення умов надання та забезпечення доступу до медичних послуг в сільській місцевості;
- відремонтовано/побудовано **28** сільських доріг задля покращення доступу населення до об'єктів соціальної сфери;

- відремонтовано/побудовано мережі водопостачання та каналізації у **161-у** селі, що дозволило покращити доступ сільського населення до якісної питної води та поліпшити санітарно-гігієнічні умови у селах та малих містах;
- збудовано **8** об'єктів охорони навколишнього середовища (сміттєзвалища та ін.).

Реалізація Проекту в областях виглядає таким чином:

на території **Вінницької області** у Барському, Гайсинському, Хмельницькому районах впроваджено **37** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **11,4 млн. грн.;**

на території **Волинської області** у Турійському, Володимир-Волинському, Старовижівському, Любешівському районах впроваджено **30** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **8,9 млн. грн.;**

на **Дніпропетровщині** у Криничанському, Софіївському, Павлоградському, Юр'ївському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **7,6 млн. грн.;**

у **Донецькій області** у Красноармійському, Амвросіївському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **9,7 млн. грн.;**

на **Закарпатті** у Іршавському, Хустському, Переченському, Свалявському районах впроваджено **42** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **15,7 млн. грн.;**

у **Запорізькій області** у Токмацькому, Чернігівському районах завершено **15** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **7,1 млн. грн.;**

у **Житомирській області** у Баранівському, Малинському, Радомишльському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **8,3 млн. грн.;**

на території **Івано-Франківської області** у Рогатинському, Коломийському, Яремчанському районах реалізовано **36** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **14 млн. грн.;**

на території **Кіровоградської області** у Олександрійському, Світловодському районах впроваджено **14** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **5,8 млн. грн.;**

у **Київській області** в Іванківському, Фастівському, Макарівському, Вишгородському районах впроваджено **28** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **10,2 млн. грн.;**

на території **Львівської області** у Мостиському, Жовківському, Сколівському районах реалізовано **36** МП. Загальна сума інвестицій в область становила майже **15 млн. грн.;**

у **Луганській області** у Білокуракінському, Новоайдарському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **8 млн. грн.;**

на **Миколаївщині** у Єланецькому, Казанківському, Снігурівському, Баштанському, Очаківському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область становила **7,4 млн. грн.;**

в **Одеській області** у Іванівському, Ширяєвському районах завершено **23** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **8,3 млн. грн.;**

на **Полтавщині** у Миргородському, Кобеляцькому, Чорнухинському, Пирятинському районах УФСІ впровадив **24** МП з покращення якості соціальних та комунальних послуг. Сума інвестицій склала понад **9,2 млн. грн.;**

на території **Рівненської області** у Острозькому, Корецькому, Гошанському районах реалізовано **37** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **13 млн. грн.;**
на **Сумщині** у Середино-Будському, Шосткінському, Великописарівському і Охтирському районах впроваджено **36** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **10,5 млн. грн.;**
на території **Тернопільської області** у Зборівському, Підгаєцькому, Густинському районах впроваджено **22** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **9,7 млн. грн.;**
на території **Харківської області** у Валківському, Краснокутському районах УФСІ впровадив **16** МП. Загальна сума інвестицій в область склала понад **8 млн. грн.;**
у **Херсонській області** у Високопільському та Великоолександрівському, Каховському районах реалізовано **22** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **7,4 млн. грн.;**
на **Хмельниччині** у Новоушицькому, Деражнянському, Летичівському, Шепетівському районах впроваджено **33** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **12,3 млн. грн.;**
на території **Чернівецької області** в Глибочицькому та Герцаївському, Заставнінському, Хотинському, Сторожинецькому районах впроваджено **30** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **14,2 млн. грн.;**
на території **Черкаської області** у Канівському, Чигиринському, Золотоніському, Чорнобаївському, Лисянському, Уманському районах впроваджено **19** МП. Загальна сума інвестицій в область становила понад **9,1 млн. грн.;**
на **Чернігівщині** у Ічнянському та Талалаївському районах реалізовано **33** МП. Загальна сума інвестицій в область склала **8,2 млн. грн.;**
у **АР Крим** у Красноперекопському, Джанкойському, Бахчисарайському, Роздольненському районах впроваджено **33** МП. Загальна сума інвестицій в АР Крим становила **9,7 млн. грн.**

Для **454** об'єктів соціальної і комунальної інфраструктури (школи, фельдшерсько-акушерські пункти, амбулаторії, будинки культури) було придбано меблі, сучасне офісне обладнання, комп'ютерну техніку тощо.

Для більшості МП характерним було застосування у будівельних роботах технологій та матеріалів, які сприяють тепло- та енергозбереженню. Серед них: будівництво нових, більш економних котелень; заміна приладів опалення, які вийшли з ладу на сучасні; утеплення стін та верхнього перекриття для приведення зовнішніх огорожуючих конструкцій до вимог сучасних норм з енергозбереження; заміна вікон та зовнішніх дверей на металопластикові, що мають кращі теплозберігаючі властивості. Подібні елементи вказаних енергозберігаючих технологій застосовано у **82 %** МП УФСІ, об'єктами яких є громадські будівлі. Це дозволяє значно економити кошти закладів на опаленні приміщень. Завдяки подібним технологіям знизився рівень захворюваності населення. Відповідно до отриманих даних за завершеними МП станом на кінець 2006 року (39 % від всієї кількості МП) рівень захворюваності знизився на **18,3 %**; станом на липень 2007 року (31 % від всієї кількості МП) рівень захворюваності знизився на **15,35 %**; а в 79 МП (14,4 %), завершених на кінець 2007 року, рівень захворюваності знизився на **17,5 %**. Вибірку склали МП наступної типології: школи, дитячі садочки, клуби, водогони.

Особливого значення у межах виконання компонента набула координація дій між УФСІ та регіональними органами влади і самоврядування. Залучення представників влади до реалізації Проекту на самих ранніх стадіях сприяла налагодженню усталених зв'язків і партнерських відносин між владою і громадою, а отже, забезпеченню життєздатності послуг у майбутньому.

Важливим аспектом Проекту була тісна співпраця з громадами сіл та малих міст. Кожна громада мала самостійно визначати свою найгострішу соціальну проблему, готувати мікропроектні пропозиції, вступати у юридичні стосунки із УФСІ, надавати свою частку співфінансування (не менше 10 % від загальної вартості МП), проводити тендери на відбір підрядників, контролювати якість виконання робіт, піклуватися про збереження і функціонування відновлених об'єктів соціальної та комунальної інфраструктури. При цьому, УФСІ навчав громади та допомагав їм отримати усі необхідні для участі у МП навички, надавав фінансову (до 90 %) і фахову консультативну підтримку з метою винайдення найефективніших, економічно обґрунтованих шляхів вирішення соціально-економічних проблем з урахуванням інноваційних підходів до розвитку людського потенціалу, сучасних методик у галузях освіти, охорони здоров'я, надання соціальних послуг для вразливих груп населення, застосування тепло-, енерго-, та водозберігаючих технологій, використання екологічно чистих матеріалів.

Для співфінансування будівництва та реконструкції об'єктів інфраструктури були залучені кошти місцевих громад, місцевих бюджетів, підприємств та організацій виробничої сфери, суб'єктів господарювання.

Одним із критеріїв схвалення кожного МП була підготовка громадою плану життєздатності та збереження інвестування за участі та координуючої ролі місцевих органів влади. Даний план обов'язково мав містити офіційно підтверджену інформацію щодо джерел подальшого фінансування МП після його завершення.

З метою забезпечення життєздатності МП УФСІ сприяв створенню асоціацій - отримувачів користі. Такі групи отримувачів користі могли бути зареєстровані як НДО. Для них УФСІ проводив навчання та надавав їм консультативну допомогу.

Поряд з цим, залучення громад до участі у виконанні МП, у т.ч. їх співфінансуванні, як це передбачено Проектом, відповідає меті і засобам, визначеним Основними засадами розвитку соціальної сфери села, схвалених Указом Президента України від 20.12.2000 № 1356/2000, в яких зазначено, що „фінансування та розвиток соціальної інфраструктури села має забезпечуватися спільними зусиллями держави, суб'єктів господарювання та населення”. Це відзначалося у акті від 23.01.2006 № 3 територіального управління Рахункової палати по Автономній Республіці Крим та Севастополю про результати аудиту ефективності використання коштів Державного бюджету України, призначених на реалізацію спільного Проекту Уряду України та Світового банку „Фонд соціальних інвестицій”, як позитивний момент в частині відповідності діяльності УФСІ стратегічним напрямом соціально-економічного розвитку країни, програмам Президента України та Уряду. У акті відзначалася також відповідність діяльності УФСІ Указу Президента України від 15.07.2002 № 640 „Про першочергові заходи щодо підтримки розвитку соціальної сфери села” та меті Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002.

УФСІ на практиці відпрацював вимоги указів Президента України і довів, що механізми і процедури, які застосовував, є досить ефективними. Окрім реабілітованих об'єктів соціальної інфраструктури, результатом Проекту є розвинуте у місцевих громадах та органах влади почуття причетності та відповідальності за збереження і забезпечення життєздатності та сталого розвитку соціальних послуг на селі.

Отже, зважаючи на те, що виконання МП, у т.ч. РБР, не самоціль, а інструмент для розвитку потенціалу громад самостійно вирішувати проблеми, значні зусилля Проекту були спрямовані саме на такий розвиток: організацію для них тренінгів, семінарів, консультацій, заходів з обміну досвідом тощо та відпрацювання відповідних навичок у рамках виконання МП. Громади отримали навчання за спеціальною тематикою, зокрема, щодо особистісно орієнтованого навчання дітей, створення асоціацій користувачів та розвитку їх діяльності з метою забезпечення життєздатності створених/вдосконалених послуг, щодо залучення коштів (фандрайзинг) та започаткування підприємницької діяльності, комп'ютерної грамотності та здорового способу життя, лобіювання та представництва інтересів тощо. Всього під час впровадження Проекту проведено **11 223** навчально-інформаційних заходів, у яких взяло участь **96 379 осіб**.

Не просто виконати МП, а через його виконання дати громаді певні знання, навички, залучивши їх до процесів ідентифікації проблем, визначення шляхів їх вирішення (соціально доцільних і економічно ефективних), прийняття рішень, а також навчити використовувати набутий досвід для започаткування інших видів діяльності вже без підтримки УФСІ – *саме такою була головна мета УФСІ при виконанні МП з покращення соціальних та комунальних послуг для громад у селах і малих містах*. Можна вважати, що цю мету досягнуто, тому що на кінець Проекту створено/розвинуто **487** асоціацій користувачів та інших об'єднань, сформованих на рівні громади, а **85 %** місцевих громад, які співпрацювали з УФСІ, започаткували нові види діяльності поза рамками виконуваних МП, використовуючи знання, навички та досвід, отримані у ході впровадження МП.

Суб-компонент 1.2. Мікропроекти з надання інноваційних соціальних послуг для вразливих груп населення

Метою цього суб-компонента було забезпечити критичну масу МП з соціальних послуг на базі місцевих громад, яка дасть змогу розробляти нові види послуг і перевіряти на практиці їх надання, фінансування та моніторинг. Саме тому для впровадження цього суб-компонента спочатку було відібрано лише дві області – Харківська і Хмельницька. Вибір областей здійснювався на основі аналізу структури населення, демографічних показників, рівня бідності, географічного розташування.

У зв'язку з тим, що впровадження Проекту розпочалося тоді, коли пілотний етап Проекту ще не було завершено і не було розроблено належних інструктивних матеріалів, перші роки основної фази Проекту було витрачено на належну підготовку і вдосконалення методичних підходів і схем впровадження МП з інноваційних соціальних послуг та узгодження їх з Мінпраці, наглядовою радою та СБ.

Так, у 2002-2003 рр. командою міжнародних та українських консультантів у співпраці із співробітниками УФСІ було розроблено систему з впровадження

мікропроектів з інноваційних соціальних послуг. Це консультування включало, зокрема, дослідження з оцінки потреб і потенціалу сфери надання соціальних послуг з метою вивчення ситуації щодо: (i) потреб цільових груп Проекту у соціальних послугах; (ii) потенціалу учасників Проекту у плануванні, управлінні, контрахуванні, фінансуванні, складанні бюджетів, наданні, моніторингу та оцінці соціальних послуг; (iii) потреб надавачів соціальних послуг, менеджерів соціальної сфери і відповідальних за планування соціальних послуг у підготовці і підвищенні кваліфікації на базі існуючих у двох областях навчальних закладів; а також (iv) бачення надавачами і отримувачами соціальних послуг, менеджерами соціальної сфери, фахівцями, що розробляють соціальну політику та приймають рішення, можливих шляхів задоволення існуючих потреб. У результаті обговорення результатів дослідження з Мінпраці, керівництвом Харківської і Хмельницької областей наглядовою радою УФСІ було прийнято остаточне рішення щодо затвердження областей для реалізації суб-компонента 1.2. та компонента 2 Проекту.

Активна фаза впровадження суб-компонента фактично розпочалася у 2005 році. У рамках цього суб-компонента УФСІ зіткнувся із складнощами у відборі МП до впровадження. Прийшлося провести три тури відбору МП, і хоча УФСІ отримав достатню кількість мікропроектних пропозицій (понад 300), затверджено до впровадження було лише 82 МП. Проте всі ці МП не вдалося реалізувати через неспроможність АпВ забезпечити співфінансування. У МП цього типу співфінансування становило 20%, що було не по силам громадам та місцевій владі. Вдалося розпочати впровадження лише 38 МП у двох відібраних областях.

У зв'язку з тим, що за планом УФСІ мав впровадити щонайменше 50 МП з інноваційних соціальних послуг, у 2006 році наглядова рада ухвалила рішення розширити зону впровадження МП цього типу. Після цього УФСІ розпочав впроваджувати МП із створення соціальних послуг у Полтавській, Дніпропетровській, Чернівецькій, Львівській та Київській областях.

Таким чином УФСІ перевиконав плановий показник і впровадив **80 МП** з надання інноваційних соціальних послуг. У тому числі у Хмельницькій області – 26, Харківській – 12, Львівській – 25, Чернівецькій – 5, Полтавській – 5, Київській – 2, Дніпропетровській – 5 МП. Користь від їх впровадження отримує **74 665** бенефіціарів.

Процес створення інноваційних соціальних послуг мав такі складові:

1. Розробка дизайну інноваційних послуг (концепція, опис цільової групи, ціль, зміст соціальних послуг, методики, рекомендації до змін в нормативно-законодавчу базу, вимоги до приміщень, обладнання, персоналу);

2. Створення умов надання інноваційних послуг:

- виконання РБР;
- закупівля обладнання та товарів;
- навчання персоналу.

3. Апробація та надання послуг.

Для кожного МП виконано дизайни соціальних послуг, які стали основою для формування проектів державних стандартів якості соціальних послуг. У рамках 72 МП зроблено РБР, у решти 8 МП приміщення відповідали вимогам щодо надання послуг вразливим групам населення, тому ремонту не потребували. У рамках всіх 80 МП закуплено меблі, обладнання та проведено навчання персоналу.

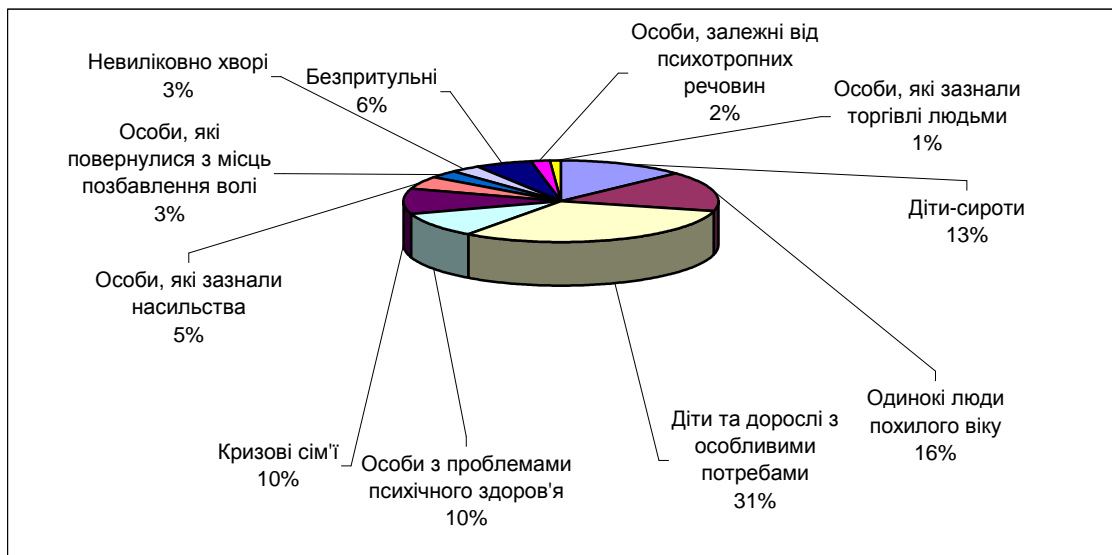
Результатом діяльності УФСІ у рамках цього суб-компонента стало відкриття:

- 6 центрів кризового втручання,
- 8 центрів раннього втручання,
- 15 центрів денного перебування,
- 3 центри громади,
- 16 центрів денного перебування з трудовою реабілітацією,
- 2 хосписів,
- 13 притулків,
- 5 програм незалежного проживання з підтримкою,
- 12 центрів соціальної підтримки.

Розподіл МП за цільовими групами:

- діти-інваліди – 6,
- дорослі інваліди з порушеннями інтелекту – 8,
- особи, які зазнали насильства, – 3,
- діти-сироти – 3,
- діти вулиці – 4,
- одинокі люди похилого віку – 13,
- діти з кризових сімей – 6,
- діти з проблемами розвитку – 3,
- особи, які повернулись з місць позбавлення волі, – 2,
- жителі, які потребують соціальних послуг, –12.

Розподіл інноваційних МП для вразливих груп населення

З метою розповсюдження досвіду, отриманого протягом впровадження інноваційних послуг на рівні громади, проведено 8 конференцій, 21 засідання за круглим столом. Проводилися відкриті презентації інноваційних соціальних послуг для партнерів МП. Підготовлено та видано методичні рекомендації за 12 видами соціальних послуг: „Діагностика та розвиток дітей з вадами зору раннього віку”, „Фізична реабілітація дітей з особливими потребами”, „Основи інформатики та комп'ютерної грамотності для студентів з вадами зору”, „Соціально-педагогічна реабілітація в закладах освіти”, а також з питань надання послуг сім'ям з дітьми, людям з вадами зору, системи комп'ютеризованого управління випадком.

Сформовано та розповсюджено буклети про інноваційні моделі соціальних послуг за 55 МП.

МП з інноваційних соціальних послуг:

- сформували політику організацій в управлінні якістю;
- створили підґрунтя для введення державних стандартів якості в існуючу практику;
- впровадили механізми формування послуг адекватних потребам вразливим групам населення;
- визначили межі соціальних послуг;
- сприяли розвитку професійної компетенції надавачів соціальних послуг;
- сформували вимоги до персоналу, який має бути залучений до роботи з вразливими групами клієнтів;
- сприяли прийняттю недержавних організацій, як рівнозначних партнерів в наданні соціальних послуг;
- продемонстрували спроможність у залученні додаткових ресурсів.

Особливістю Проекту було впровадження інноваційних економічно обґрунтованих моделей соціальних послуг, які базуються на принципах інтеграції вразливих груп у суспільство, децентралізації і деінституціалізації надання соціальних послуг. Це дозволяє відпрацювати нові стандарти надання соціальних послуг, створити підґрунтя для їх розповсюдження країною в цілому, протестувати механізми соціального замовлення та соціального контракування.

Компонент 2. Розвиток потенціалу

Завдання цього компонента полягало у наданні допомоги Уряду України в реформуванні системи соціального захисту, і зокрема, у підготовці стратегії реформування послуг соціального захисту шляхом: (i) зміцнення потенціалу Мінпраці та Мінфіну щодо формулювання, моніторингу та оцінки виконання стратегічних програм надання соціальних послуг, визначення та впровадження вдосконаленої системи фінансування соціальних послуг і укладення контрактів на їх надання; (ii) зміцнення потенціалу регіональних (обласних і районних) органів влади щодо розробки, моніторингу та оцінки програм соціальних послуг та (iii) підвищення якості соціальних послуг за допомогою організації професійної підготовки соціальних працівників до втілення ними програми мікропроектів з послуг соціального захисту в пілотних областях.

Початок впровадження цього компонента зазнав суттєвої затримки. Затримка була пов'язана із тим, що тільки у 2004-2005 рр. було проведено оцінку потреб у розвитку потенціалу ключових учасників та отримано рекомендації щодо прийнятних форм та методів задоволення цих потреб. На базі цих двох досліджень і базувалося впровадження компонента 2 та суб-компонента 1.2. Дослідження проводив Урбан Інститут (The Urban Institute).

Діяльність УФСІ за цим компонентом полягала у здійсненні інвестицій у формування бази для впровадження реформ у сфері соціального захисту, підготовку провайдерів соціальних послуг до виходу на ринок, створення мережі якісних соціальних послуг у громаді, формування фахового ресурсу, спроможного в подальшому управляти оновленою системою соціальних послуг та інноваційними

процесами. Компонент також передбачав поширення досвіду і найкращої практики організації соціальних послуг: публікації напрацювань Проекту, проведення національних та міжнародних конференцій, семінарів, навчальних візитів, створення національного ресурсного центру соціальних послуг тощо.

З метою координації та узгодження роботи різних міністерств та відомств, проектів міжнародної технічної допомоги, всеукраїнських недержавних організацій, що працюють у напрямі сприяння реформуванню системи соціальних послуг, УФСІ було ініційовано створення при Мінпраці міжвідомчої робочої групи з реалізації Закону України „Про соціальні послуги” (далі – РГ). До складу РГ увійшли представники Мінпраці, Секретаріату Кабінету Міністрів України, Мінсім’ямолодьспорту, МОН, МОЗ, Мінфіну, УФСІ, міжнародних проектів, двох всеукраїнських недержавних організацій. Очолив РГ заступник Міністра праці та соціальної політики.

УФСІ надавав секретарську, організаційну та методичну підтримку діяльності РГ. Між засіданнями відбувалася координація поточної діяльності, моніторинг виконання рішень, підтримка комунікацій між членами РГ. Всього, протягом вересня 2005 – жовтня 2007 рр., відбулось 21 засідання РГ. Під час засідань обговорювалися проекти нормативних документів та питання координації діяльності між окремими відомствами, міжнародними проектами щодо окремих аспектів реформування системи соціальних послуг.

Основні результати за компонентом:

1. УФСІ спільно з Мінпраці було розроблено проект Концепції реформування системи соціальних послуг в Україні (далі – Концепція). Проект Концепції обговорено на різних рівнях і був схвалений розпорядженням КМУ від 13.04.2007 № 178-р „Про схвалення Концепції реформування системи соціальних послуг”. Згідно з цим розпорядженням КМУ та завданнями УФСІ було розроблено план дій з реалізації Концепції на період до 2012 р., який було схвалено розпорядженням КМУ від 30 липня 2008 р. № 1052-р „Про затвердження плану дій з реалізації Концепції реформування системи соціальних послуг на період до 2012 року”.

2. УФСІ надав Мінпраці низку пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність у сфері соціальних послуг. Зокрема, надано рекомендації та пропозиції щодо змін та доповнень до: Закону України „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, Закону України „Про соціальні послуги”, Бюджетного Кодексу, Ліцензійних умов здійснення професійної діяльності з надання соціальних послуг, постанов КМУ від 13 грудня 2006 р. № 1719 „Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра”, від 30 серпня 2002 р. № 1298 „Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери”, проекту Стратегії соціального розвитку на період до 2012 року, розробленого Мінпраці, національного плану дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини, затвердженого розпорядженням КМУ від 22 квітня 2006 р. № 229-р „Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми „Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 роки”.

Вимоги щодо видачі ліцензій були затверджені спільним наказом Мінпраці та Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва.

Проблемні питання, які гальмують приведення у відповідність нормативно-правову базу, виносилися на обговорення РГ, обговорювалися під час національних конференцій та засідань за круглим столом, надсилалися офіційними листами до Мінпраці. Пропозиції УФСІ щодо змін до Закону України „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” були також представлені під час парламентських слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці „Актуальні питання застосування соціальних стандартів в Україні”.

3. УФСІ розробив проект державного стандарту „Вимоги до якості надання соціальних послуг” (далі – проект державного стандарту), який включено окремим розділом до проекту Державного соціального стандарту України „Соціальна стандартизація. Система управління якістю надання соціальних послуг. Вимоги”, розробленого Науково-дослідним інститутом соціально-трудових відносин.

У межах МП з інноваційних соціальних послуг розроблено та апробовано системи управління якістю. Теорію та практику з питань управління якістю узагальнено та опубліковано у збірці „Управління якістю соціальних послуг: теорія і практика. Досвід МП УФСІ з інноваційних соціальних послуг (наклад 2000)”, яка поширюється серед фахівців.

4. УФСІ розробив проект Порядку розроблення та затвердження стандартів соціальних послуг. У проекті документа описується процес розроблення стандартів для послуг у сфері соціального захисту, він пройшов обговорення на засіданні РГ, в міністерствах, був оприлюднений на офіційному сайті Мінпраці. Окрім того, УФСІ розробив 11 стандартів для окремих видів соціальних послуг:

1. Соціальної адаптації випускників інтернатних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
2. Соціальних послуг дітям, які зазнали насильства в сім'ї.
3. Соціальних послуг сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах.
4. Функціонування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.
5. Послуг кризового втручання у випадку кризи в сім'ях з дітьми.
6. З раннього втручання для дітей віком від 0 до 6 років з порушеннями розвитку та сімей, що їх виховують.
7. Послуг, які надаються у ході інклюзивного навчання дітей з особливими потребами.
8. Паліативного догляду та догляду у хоспісах.
9. Для бездомних дорослих.
10. З тимчасового проживання та догляду, що надаються бездомним дорослим.
11. Ресоціалізації осіб, які повернулися з місць позбавлення волі.

Всі стандарти пройшли апробацію. Над їх розробленням працювали 9 експертних груп. УФСІ залучив до цієї роботи 138 фахівців, серед яких: 19 працівників Мінпраці, Мінсім'ямолодьспорту, МОН, 40 – від наукових установ і організацій, 79 представників громадських організацій та державних закладів – надавачів соціальних послуг.

Методику розроблення викладено у проекті Порядку розроблення та затвердження стандартів соціальних послуг. Проекти розроблених стандартів надіслано до відповідних міністерств (Мінсім'ямолодьспорт, МОЗ, МОН) для подальшого опрацювання та ініціювання їх затвердження. Проекти стандартів з описом механізму розроблення опубліковані та поширено серед фахівців:

- Стандарти соціальних послуг: Збірка проектів документів. – Кн.1 / Під ред. Сідельнік Л.Л. – К.: Український фонд соціальних інвестицій, 2007 (наклад 1500).
- Стандарти соціальних послуг: Збірка проектів документів. – Кн.2 / Під ред. Сідельнік Л.Л. – К.: ТОВ „ЛДЛ”, 2007 (наклад 1915).

Проекти державних стандартів якості, розроблені УФСІ, було використано при розробленні методичних рекомендацій для фахівців соціальної роботи, спеціалістів органів праці та соціального захисту населення щодо організації роботи з особами, звільненими з місць позбавлення волі, якими запропоновано порядок організації роботи центру соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, надано зразки документації, що використовується під час діяльності такого центру. Прийнято відповідний наказ Мінпраці від 25.04.08 №235 „Про затвердження Методичних рекомендацій для фахівців соціальної роботи, спеціалістів органів праці та соціального захисту населення щодо організації роботи з особами, звільненими з місць позбавлення волі”.

5. Розроблено проект Методичних рекомендацій щодо визначення індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг та складання індивідуальних планів надання соціальних послуг, а також інструментарій для оцінювання потреб та складання індивідуальних планів для представників окремих цільових груп (дорослих осіб з психічними розладами та інтелектуальною недостатністю, бездомних дорослих, дітей-інвалідів, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, у т.ч. безпритульних дітей).

Методичні рекомендації розроблено та апробовано на базі МП, які впроваджувались у Хмельницькій, Харківській та Львівській областях.

Всі напрацювання у цьому напрямі було узагальнено та опубліковано у збірці „Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб: методичні рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення” (Авт. кол.: Бондаренко Н.Б., Буднік О.В., Дума Л.П. та ін.: За ред. Сідельнік Л.Л.). - К. – ЛДЛ. – 2007. - 208 с. (наклад 2250), яку розповсюджено серед фахівців.

6. Розроблено методику вимірювання діяльності соціальних служб та персоналу. Підготовлено проект Методичних рекомендацій з розробки та впровадження системи вимірювання діяльності суб’єктів, що надають соціальні послуги, та їх персоналу, який пройшов апробацію у 8 організаціях, що надають соціальні послуги в Хмельницькій області.

За підсумками проведеної діяльності у цьому напрямі було розроблено:

- Систему вимірювання діяльності організацій, що надають соціальні послуги, та їх персоналу.
- Рекомендації щодо запровадження в Україні системи вимірювання діяльності організацій, що надають соціальні послуги, та їх персоналу.
- Проект Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про соціальні послуги”.
- Методичні рекомендації щодо розробки та впровадження системи вимірювання діяльності із надання соціальних послуг на рівні організацій.
- Інструментарій з оцінки персоналу.

Методичні рекомендації для працівників соціальних установ, які бажають запровадити систему вимірювання діяльності з надання соціальних послуг в межах своєї організації, мають на меті забезпечити спроможність працівників соціальних установ, представників центральних та місцевих органів виконавчої влади розробляти та впроваджувати систему вимірювання діяльності на рівні окремої соціальної програми/проекту або організації, яка надає соціальні послуги. Важливим моментом є те, що можна використовувати як систему в цілому, так і її частини. Зокрема оцінку діяльності персоналу можна використовувати для атестації персоналу, який працює в сфері соціального захисту.

Були розроблені навчальні програми та модулі з питань розробки та впровадження системи вимірювання діяльності організацій, що надають соціальні послуги, які передані для використання Постійно діючими курсами підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів системи Мінпраці.

У рамках цього напрямку було проведено низку навчальних заходів для надавачів соціальних послуг, представників місцевих (Хмельницька область) та національних органів влади. З метою поширення теорії вимірювання діяльності соціальних служб у грудні 2007 року у Києві було проведено 3-х денний семінар у якому взяли участь викладачі вищих навчальних закладів (ВНЗ) з пілотних областей. На це навчання були запрошені викладачі тих ВНЗ, де було розроблено навчальні курси або теми та готують фахівців соціальної сфери. Таким чином теорія буде поширена у практику і через майбутніх фахівців соціальної сфери.

7. За результатами аналізу та проведених в міністерствах консультацій щодо розвитку системи моніторингу та оцінювання сектору соціальних послуг розроблено *проект концепції (моделі) системи моніторингу та оцінювання сектору соціальних послуг в Україні*. Його опубліковано: та розповсюджено серед урядовців та експертів з соціальної політики (Проект концепції (моделі) системи моніторингу та оцінювання сектору соціальних послуг/ За редакцією Макарової О.В. - Умань, СПД Сочинський, 2008.- 148 с. (наклад 120).

8. На базі мікропроекту з інноваційних соціальних послуг, що впроваджувався Інститутом раннього втручання (м. Харків), вперше в Україні було розроблено та апробовано комп'ютеризовану систему управління випадком (case management). Система дозволяє вести базу клієнтів, а саме: індивідуального випадку кожного клієнта, що важливо як для моніторингу ситуації кожного клієнта - дозволяє відстежувати результати діяльності за кожним клієнтом, так і для моніторингу діяльності організації, що також спрощує підготовку звітів.

Для персоналу закладу було проведено 4 семінари. Отриманий досвід використання комп'ютеризованої системи управління випадком широко розповсюджено під час семінарів, конференцій та засідань за круглим столом.

9. Стратегічне планування розвитку соціальних послуг на регіональному рівні. Розроблено проекти методик планування та оцінки потреб населення у соціальних послугах на рівні територіальних одиниць, які є результатом проведеної роботи на трьох рівнях – місто, район, область, у трьох пілотних регіонах – м. Львів, Павлоградський район Дніпропетровської області, Хмельницька область. У кожному пілотному регіоні робочими групами було розроблено проекти місцевих програм розвитку соціальних послуг. За результатами проведеної методичної роботи та узагальнення досвіду пілотних регіонів було підготовлено проекти двох документів:

1. Методичні рекомендації для проведення оцінки потреб у соціальних послугах для вразливих груп населення та дослідження задоволення діючими службами та послугами.

2. Методичні рекомендації щодо розробки стратегії/програми розвитку соціальних послуг на регіональному рівні.

10. Розвиток потенціалу надавачів соціальних послуг, представників органів національної та місцевої влади, інших фахівців соціальної сфери (консультантів, експертів, які співпрацюють з УФСІ).

УФСІ організував та проводив навчальні заходи для ініціативних груп та надавачів соціальних послуг – представників МП з інноваційних соціальних послуг.

Всього відбулось 17 семінарів з інформаційно-методичної допомоги у розробці мікропроектних пропозицій та щодо сучасних підходів та методів роботи з окремими групами клієнтів для надавачів соціальних послуг – ініціаторів мікропроектних пропозицій. У заходах взяли участь понад 400 осіб Харківської та Хмельницької областей.

Для 478 представників МП з інноваційних соціальних послуг (надавачів соціальних послуг) було організовано 6 навчальних візитів із вивчення досвіду організації соціальних послуг у Швеції; проведено 143 тренінги та семінари з питань практичної соціальної роботи, розвитку партнерства, сучасних підходів та методів роботи з окремими групами клієнтів, проектного менеджменту, методики відновлювальної терапії, методик профілактичної роботи, організації та проведення тренінгів тощо.

Регулярно надавалися консультації з різних аспектів, пов'язаних з впровадженням МП, особливостями роботи та організації соціальних послуг для різних цільових груп, впровадження стандартів та управління якістю, організації партнерства тощо головам та членам АпВ.

Підготовлено 79 тренерів з числа надавачів соціальних послуг, які можуть розповсюджувати напрацьований досвід.

Одним з напрямів УФСІ у рамках цього компонента був розвиток потенціалу представників органів національної та місцевої влади. Надавалися консультації з питань політики соціальних послуг, та зокрема інноваційних моделей, розробки стандартів, ліцензування послуг тощо представникам обласних дорадчих експертних груп, РГ, представникам профільних міністерств, обласних управлінь, районних та міських відділів.

Для представників органів національної та місцевої влади відбулось 6 навчальних візитів (Швеція, Франція, Латвія, Німеччина) з різних аспектів політики соціальних послуг, 40 семінарів. Представники місцевих органів влади залучалися до семінарів з розвитку партнерства, що проводилися для представників МП. Представники місцевих органів влади були залучені до діяльності наглядових груп МП з інноваційних соціальних послуг.

Знання та досвід передавалися через засідання за круглим столом, національні семінари та конференції, публікації. Загалом на національному та регіональному рівнях відбулося 5 національних конференцій, 23 засідання за круглим столом. Опубліковано та поширено наступні збірки, що стосуються організації послуг:

- *Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 1/ За ред. Н.В. Кабаченко. – К. – ЗАТ „ВППОЛ”, 2006. – 320 с. (наклад 2000)*

- *Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 2/ За ред. Н.М. Шкуратової. – К: – 2007. – 159 с. (наклад 1500)*
- *Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 3/ За ред. Н.М. Шкуратової. – К: ТОВ „ЛДЛ – 2007. – 320 с. (наклад 2000)*
- *Як організувати інноваційні соціальні послуги для дітей з особливими потребами. Моделі та документи. Рання інтеграція та інклюзивне навчання/ Авт. кол.: О.О.Савченко, Г.В. Кукуруза, Ю.М. Швалб та ін.; упоряд. Л.Л. Сідельнік. - К. – ЛДЛ. – 2007. - 256 с. (наклад 1760)*
- *Раннє втручання. Моделі соціальних послуг та документація/ Авт. кол.: Д.Р. Ахмеджанова, В.С. Довбня, Л.П. Дума та ін.: Упоряд. Сідельнік Л.Л. – К.6 ТОВ „ЛДЛ”.- 2007. – 200 с. (наклад 1500)*

Всі напрацювання УФСІ було обговорено, презентовано і передано під час різноманітних робочих засідань, семінарів, конференцій фахівцям, урядовцям та іншим зацікавленим особам.

Компонент 3. Управління Проектом, моніторинг та оцінка

Згідно з Документом з оцінки Проекту цей компонент мав на меті забезпечити впровадження Проекту у визначених регіонах шляхом застосування ефективних механізмів управління Проектом, належних засобів моніторингу та оцінки виконання Проекту, а також підвищення рівня поінформованості населення про результати Проекту. Цих цілей потрібно було досягти за допомогою заходів у рамках трьох суб-компонентів: (i) управління Проектом; (ii) моніторинг та оцінка та (iii) організації інформаційно-просвітницької кампанії для населення.

Суб-компонент 3.1. Управління Проектом (управління фінансовими ресурсами, закупівлі, інформаційна система управління)

Український фонд соціальних інвестицій був створений постановою КМУ № 740 від 28 квітня 2000 року для виконання спільного Проекту Світового банку та Уряду України „Фонд соціальних інвестицій”.

Проект „Фонд соціальних інвестицій” є одним з наймасштабніших за обсягами фінансування і діяльності проектом у соціальній сфері. З огляду на його комплексність і багатомірність у системі управління Проектом закладено принцип децентралізації функцій.

Вищим керівним органом УФСІ є наглядова рада. Головою наглядової ради УФСІ до вересня 2008 року був Віце-прем’єр-міністр України, а його заступником – Міністр праці та соціальної політики України. У зв’язку із складнощами організації засідання під головуванням Віце-прем’єр-міністра КМУ було затверджено зміни до Положення про Український фонд соціальних інвестицій, згідно з якими наглядову раду УФСІ має очолювати Міністр праці та соціальної політики України (постанова КМУ від 10 вересня 2008 року № 808 „Про внесення зміни до пункту 10 Положення про Український фонд соціальних інвестицій”).

До складу наглядової ради входять представники зацікавлених міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Секретаріату Кабінету Міністрів України, які є відповідальними за соціальну сферу, гуманітарні питання, та громадських та наукових організацій.

Документом з оцінки Проекту передбачалось, що при наглядовій раді буде створено спеціальну консультативну раду, до складу якої входитимуть представники обласних і районних органів влади. Проте у цьому не було потреби, адже її функції фактично виконували створені у кожній області Обласні спостережні ради (ОСР), створення яких також передбачалося Документом з оцінки Проекту. До її складу входили керівники обласних органів влади, представники недержавних організацій і наукових кіл області.

Ключовим у діяльності ОСР є принцип залучення керівників райдержадміністрацій, голів сільських і селищних рад, безпосередньо лідерів громади до формування, прийняття і втілення рішень щодо МП, а також здійснення моніторингу та оцінки їх виконання. Їхня участь в обговоренні питань відповідності МП пріоритетам соціально-економічного розвитку району, залучення додаткових коштів на місцевому рівні сприяє зміцненню почуття причетності громад до формування регіональної політики.

Оскільки діяльність у рамках суб-компонента 1.2 була експериментальною, у тих областях де впроваджувались МП з інноваційних соціальних послуг крім ОСР були створені Обласні дорадчі експертні групи (ОДЕГ). Вони не були передбачені Документом з оцінки Проекту, проте необхідність їх створення була обґрунтована у Керівництві з впровадження МП суб-компонента 1.2., що є додатком до Регламенту діяльності УФСІ. Метою їх діяльності були міжвідомча координація управління соціальними послугами, сприяння впровадженню інновацій у соціальну сферу регіону та моніторинг. Відбувалися регулярні засідання цих груп (у разі потреби, але не рідше, ніж один раз на три місяці). Під час засідань розглядалися поточні питання організації та управління соціальними послугами в області, питання впровадження інновацій та реалізації мікропроектів з інноваційних соціальних послуг. Між засіданнями відбувалася координація поточної діяльності, моніторинг виконання рішень, підтримка комунікацій між членами ОДЕГ. Всього відбулося 56 засідань. Членами ОДЕГ були представники обласної та міської влади, представники громадських організацій, що ініціювали МП. Діяльність ОДЕГ стала прикладом гарної практики міжвідомчої координації управління соціальними послугами на обласному рівні.

Діяльність ОСР і ОДЕГ сприяли забезпеченню децентралізації у прийнятті рішень, прозорості і відкритості процедур підготовки і виконання МП.

Для цілей впровадження компонента 2 „Розбудова потенціалу” планувалося, що Мінпраці буде призначено спеціального координатора, який відповідатиме за ефективну координацію дій центральних та регіональних органів влади. Таким координатором фактично був голова спільної робочої групи Мінпраці (заступник Міністра) та УФСІ. Зазначена Робоча група мала на меті узгоджувати діяльність УФСІ у рамках компонент 1.2. та 2. відповідно до пріоритетів Мінпраці. У 2004 р. УФСІ ініціював розширення складу робочої групи та залучення представників інших міністерств, причетних до сфери соціальних послуг: Мінсім'ямолодьспорт, МОН, МОЗ, Мінфіну.

Організаційна структура УФСІ. Робочим органом УФСІ, який здійснював загальну координацію Проекту була **виконавча дирекція**, очолювана виконавчим директором. Крім виконавчого директора до складу виконавчої дирекції входив заступник виконавчого директора, три департаменти, два відділи та регіональні відділення. Виконавчого директора призначала наглядова рада на конкурсній основі та за узгодженням його кандидатури зі Світовим банком. За час впровадження Проекту в УФСІ змінилося 4 директора.

Виконавча дирекція була інтелектуально-методологічним і фінансово-розрахунковим центром, впроваджувала Проект і забезпечувала цільове використання коштів згідно з Регламентом діяльності УФСІ, Документом з оцінки Проекту та відповідно до своїх щорічних планів та бюджетів затверджених наглядовою радою.

Для забезпечення оптимального управління Проектом і досягання всіх цілей Проекту у складі виконавчої дирекції було створено низку підрозділів:

- **фінансово-адміністративний департамент** здійснював функції фінансового планування, підготовки бюджетів, бухгалтерського обліку, використання коштів, підготовки інших матеріалів для проведення аудиту Проекту, здійснення закупівель на центральному рівні, підготовки співробітників впроваджуваних установ окремих громад з питань закупівель та нагляду за закупівлями для громади;
- **департамент мікропроектів** відповідав за діяльність, пов'язану з визначенням, попередньою оцінкою та контролем за виконанням МП: контроль за процесом відбору, затвердження МП; підготовка та оновлення стандартів впровадження МП, робочих інструкцій, правил; контроль за роботою регіональних консультантів на усіх етапах циклу підготовки й реалізації МП;
- **департамент розвитку** (згідно з Документом з оцінки Проекту – відділ зв'язків з громадськістю, моніторингу та оцінки виконання Проекту) відповідав за просування УФСІ серед широких кіл населення та місцевих громад, планування та координацію різноманітних досліджень, пов'язаних із моніторингом та оцінкою проведених заходів, координацію діяльності у рамках компонента розбудови потенціалу, суб-компонента з інноваційних соціальних послуг та зв'язки з громадськістю;
- **відділ закупівель** відповідав за узгодженість процедур УФСІ з національним законодавством України, за підготовку стандартної тендерної документації і зразків рамкових угод із місцевими громадами, а також проведення тендерів і укладання угод;
- **відділ інформаційних технологій** (згідно з Документом з оцінки Проекту – відділ інформаційної системи управління) відповідав за розвиток, модернізацію та технічне обслуговування комп'ютерної мережі виконавчої дирекції УФСІ включаючи регіональні представництва, а також комп'ютерної інформаційної системи управління.

Для забезпечення проведення операцій, ефективних з погляду витрат, і підвищення потенціалу на місцях УФСІ необхідно було мати у своїй структурі регіональні відділення, які були координаційно-впроваджувальними підрозділами. Оскільки Проект впроваджувався у всіх регіонах України, всі області були згруповані у 8 зон. Відповідно до цих зон було створено **8 регіональних**

представництв (РП) УФСІ, які координували діяльність в усіх областях України і підпорядковувались центральному офісу УФСІ (м. Київ). На кінець 2007 року вони обслуговували 82 райони 24 областей України і Автономну Республіку Крим.

Штатний постійний персонал виконавчої дирекції складався з трьох осіб у центральному офісі та восьми директорів регіональних представництв, решта фахівців – консультанти, які наймалися для виконання певного обсягу робіт, на певний період і мали кваліфікацію, знання та навички, які відповідали вимогам для виконання цих робіт.

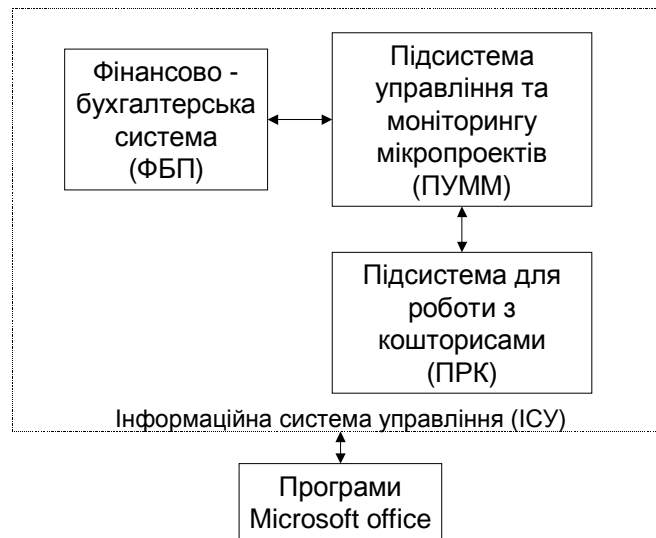
З метою забезпечення прозорості та ефективності діяльності виконавчої дирекції у її складі було створено **виконавчий комітет**, який на своїх засіданнях вирішував як стратегічні питання, так і практичні питання впровадження Проекту. До складу виконавчого комітету входили керівники департаментів УФСІ.

Управління фінансовою діяльністю

Діяльність Проекту фінансувалася відповідно до Угоди про позику. Згідно з положеннями Угоди про позику між Мінфіном, яке виступало як агент України, Мінпраці (Розпорядник) та УФСІ (Виконавець) було укладено Договір про безповоротну передачу коштів. Мінфін відкрив Спеціальний рахунок в Дрезднер Банку та рахунки в банку „Фінанси та кредит”. Кошти позики перераховувались в Україну з Дрезднер Банку на валютний рахунок (в доларах США) в банк „Фінанси та кредит”. Продаж валюти здійснювався за міжбанківським курсом, після чого в національній валюті кошти перераховувалися на рахунок УФСІ. Процедури виплат коштів у рамках Проекту базувалися на традиційних методах виплат (наприклад: прямі платежі, поповнення спеціального рахунка на підставі звітів про видатки та повної документації).

Система управління фінансовою діяльністю Проекту базувалась на програмному забезпеченні бухгалтерського обліку „1С”. Система бухгалтерського обліку підтримувалась згідно з міжнародними стандартами на принципах обліку за методами подвійного запису. СБ повідомив виконавчу дирекцію УФСІ про свої вимоги щодо ведення рахунків і записів згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО). Така система бухгалтерського обліку, після її доопрацювання, забезпечила точну й вчасну інформацію про ресурси та видатки Проекту, включаючи фінансові та бухгалтерські звіти, пов’язані з Проектом. Формати для цих звітів було погоджено з УФСІ. Крім того, уся пов’язана з Проектом (мікропроектами) інформація зберігалась в Інформаційній системі Управління УФСІ (ІСУ). Ця система призначалась для управління поточною інформацією протягом усього циклу впровадження мікропроекту (в інформуванні, визначенні, оцінці, схваленні, контрагуванні, виконанні).

Структура інформаційної системи управління УФСІ

ІСУ забезпечувало належною інформацією департаменти виконавчої дирекції, включаючи також обмін інформацією з регіональними відділеннями та моніторинг для виконання та збирання належної інформації УФСІ.

Основними джерелами надходження коштів для виконання Проекту були:

- позика Світового Банку;
- внесок Уряду України;
- внески громад.

Основними категоріями витрат були:

- роботи;
- товари;
- послуги консультантів;
- експлуатаційні витрати;
- комісійні банку МБРР.

Згідно з Угодою про позичку вся сума кредиту була розподілена на кожен категорію, а саме:

Розподіл надходжень позички

Категорія	Тип категорії	Сума коштів, виділені з позички (у доларах США)
1	Роботи	34 500 000
2	Товари	3 750 000
3	Послуги консультантів	9 530 000
4	Експлуатаційні витрати	1 250 000
5	Комісійні (сума, що була сплачена згідно Угоди)	502 100
6	Нерозподілені кошти	677 900
Загалом		50 210 000

Враховуючи витрати Проекту, УФСІ погодив зі СБ перерозподіл коштів за категоріями, а саме:

Категорія	Тип категорії	Сума коштів, виділених з позики (у доларах США)
1	Роботи	37 792 900
2	Товари	2 550 000
3	Послуги консультантів	8 330 000
4	Експлуатаційні витрати	1 035 000
5	Комісійні (сума, що була сплачена згідно Угоди)	502 100
6	Нерозподілені кошти	0
Загалом		50 210 000

Основна причина розбіжності фактичних витрат та запланованих полягає у тому, що прогнозні розрахунки за Проектом розроблялись у 2000 році, а згідно з ідеологією Проекту – більшу частину рішень за МП громади приймали самостійно. У деяких МП громада віддавала перевагу більшому обсягу РБР, ніж придбанню обладнання, а це в свою чергу, призвело до зменшення обсягу витрат за категорією „Товари” і, відповідно, збільшенню за категорією „Роботи”.

Також, у багатьох МП проектно-кошторисну документацію громада робила самостійно, тому на консультаційні послуги витрачено коштів менше, ніж було заплановано. Як наслідок, під час впровадження Проекту, відбулися деякі зміни у структурі витрат.

Фактичні витрати за Проектом

Категорія	Тип категорії	Сума використаних коштів позики (у доларах США)
1	Роботи	37 792 900
2	Товари	2 550 000
3	Послуги консультантів	8 390 394,65
4	Експлуатаційні витрати	974 605,35
5	Комісійні (сума, що була сплачена згідно Угоди)	502 100
6	Нерозподілені кошти	0
Загалом		50 210 000

На операційні витрати фактично було залучено коштів менше, ніж заплановано, ця сума була витрачена на консультаційні послуги для забезпечення заходів щодо завершення Проекту та підтверджена СБ.

Щодо внеску громад, то він становив не менш ніж 10 % від вартості МП. Внесок громади міг бути зроблений у грошовій формі, у вигляді будівельних матеріалів та праці.

Кошти для внеску збиралися як від населення громади, так і залучалися громадою від різних спонсорів, місцевих органів влади, комерційних чи господарських структур тощо. Місцевий внесок у формі будівельних матеріалів підлягав оцінці та сертифікації фахівців УФСІ та проектувальника та повинен був наданий/відпрацьований до початку будівельних робіт. Визначена експертною оцінкою вартість будівельних робіт, що надавалися громадою у якості додаткового внеску, виключалась з кошторису МП та вносилась як обов’язкова умова до контракту з будівельником.

Громада могла зробити внесок у формі праці, виконуючи будівельні роботи, які мають бути завершені до укладання договору з підрядною організацією. Вартість таких робіт визначалась, виходячи з кошторису.

Також УФСІ мав зобов'язання виконати роботи та послуги за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, що надавались відповідно до мети та цілей проекту „Фонд соціальних інвестицій”, визначених Угодою про позику.

На початку Проекту загальний фонд Державного бюджету України надавався на сплату податків, які були обов'язковими згідно з українським законодавством, адже згідно з Угодою про позику кошти позики не могли використовуватись на такі цілі.

З 2005 року кошти загального фонду Державного бюджету України передбачалось використовувати не тільки на сплату податків, а і на визначенні коди економічної класифікації видатків, а саме:

КЕКВ 1171	„Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм”
КЕКВ 2110	„Придбання обладнання і предметів довгострокового користування”
КЕКВ 2123	„Інше будівництво (придбання)”
КЕКВ 2133	„Капітальний ремонт інших об'єктів”

У результаті перегляду СБ процедур використання коштів позики, 8 серпня 2006 року було прийнято рішення про можливість сплачувати податки зі спеціального рахунка. У тому ж році загальний фонд Державного бюджету України почав використовуватись за одним кодом економічної класифікації видатків (КЕКВ 1171 „Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм”).

Надходження та використання загального фонду Державного бюджету України за роками впровадження Проекту

Рік	Сума коштів, виділених з загального фонду, тис. грн.	Сума використаних коштів загального фонду, тис. грн.
2002	210,0	210,0
2003	790,0	790,0
2004	5000,0	5000,0
2005	6665,1	6665,1
2006	2771,7	2296,9
2007	19700,0	19700,0
2008	3000,0	3000,0
Загалом	38136,8	37662,0

У листопаді 2006 року УФСІ повернув Мінпраці невикористані кошти загального фонду у сумі 474,8 тис. гривень. Причина полягала у тому, що кошти, які прогнозувалися у 2005 році на витрати за КЕКВ 2110 „Придбання обладнання і предметів довгострокового користування”, не були витрачені. Громади, для яких було заплановано постачання обладнання, відмовились від обладнання та звернулись

ПРОЕКТ

Остаточний звіт про результати реалізації
спільного з Міжнародним банком реконструкції
та розвитку проекту „Фонд соціальних інвестицій”

з проханням збільшити обсяг РБР. Саме тому УФСІ повернув кошти Мінпраці та спрогнозував бюджет на наступний рік таким чином, щоб задовольнити всі потреби громад (згідно з ідеологією Проекту).

У зв'язку з тим, що усі розрахунки здійснювались у національній валюті згідно з українським законодавством, УФСІ звітував щодо використання коштів позики перед Мінпраці та Мінфіном у гривнях. У таблиці, яка наведена нижче, представлена динаміка освоєння коштів у національній валюті.

Динаміка освоєння коштів за джерелами фінансування

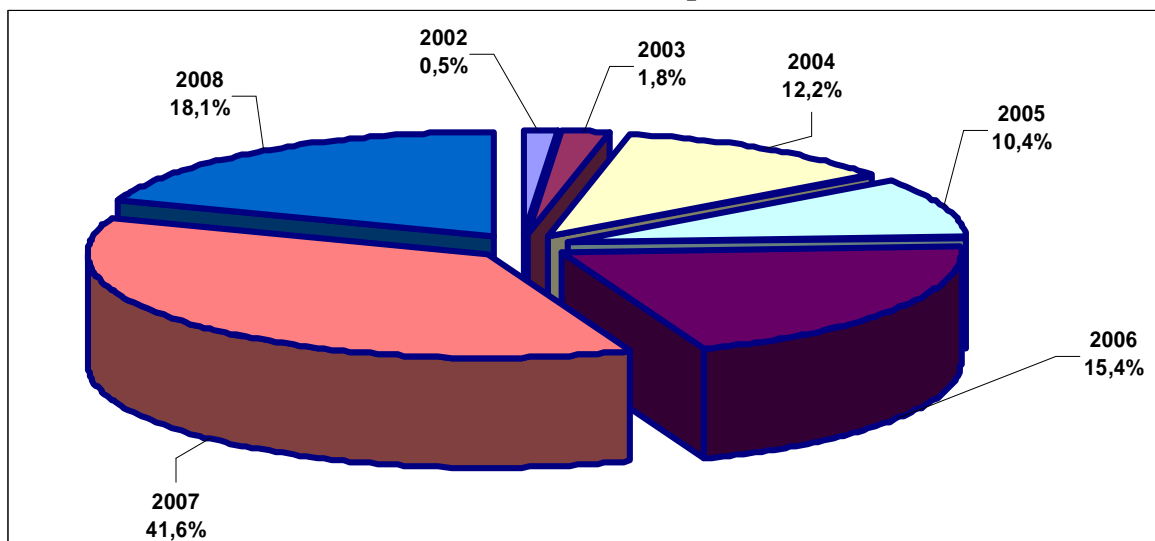
тис. грн.

Рік	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Внесок громад	Разом	Відсоток використання коштів	Використання коштів нарастаючим підсумком	Відсоток використання коштів нарастаючим підсумком
2002	1 236,6	210,0	4,2	1 450,8	0,5	1450,8	0,5
2003	4 748,7	790,0	206,1	5 744,8	1,8	7195,6	2,3
2004	31 265,4	5 000,0	2 796,5	39 061,9	12,2	46257,5	14,5
2005	24 118,5	6 665,1	2 472,6	33 256,2	10,4	79513,7	24,9
2006	40 818,2	2 296,9	5 843,9	48 959,0	15,4	128472,7	40,3
2007	99 236,1	19 700,0	13 604,2	132 540,3	41,6	261013,0	81,9
2008	48 849,3	3 000,0	6 043,9	57 893,2	18,1	318 906,2	100,0
Загалом	250 272,8	37 662,0	30 971,4	318 906,2	100,0		

Як свідчать дані таблиці, найактивніше вибірка коштів Проекту здійснювалась у 2007 році – 41,6 % від загальної суми використання коштів.

Загальна вибірка коштів позики Світового банку становить **250 272,8 тис. грн. (50 210, 0 тис. дол. США)**, що відповідає **100 % суми позики**.

**Обсяги освоєння коштів позики Світового банку
2002 – 2008 роки**

Загальне виконання Проекту, у тому числі рух коштів спеціального і загального фондів держбюджету, відстежувалося Мінпраці на підставі Агентської

угоди (позика № 4642-UA) від 22 листопада 2001 р. між Міністерством праці та соціальної політики України та Українським фондом соціальних інвестицій (стосовно виконання проекту „Фонд соціальних інвестицій”), а також СБ шляхом проведення два рази на рік моніторингових місій.

Моніторинг використання залучених коштів міжнародних донорських організацій здійснювався також Мінекономіки і Мінпраці відповідно постанов КМУ від 15 лютого 2002 р. №153 „Про створення єдиної системи залучення, використання і моніторингу міжнародної технічної допомоги” та від 10 жовтня 2001 р. № 1317 „Про порядок підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, які підтримуються міжнародними фінансовими організаціями”, а також – наглядовою радою УФСІ відповідно до своїх повноважень.

Аудиторські перевірки результатів діяльності УФСІ та спеціальної фінансової звітності за Проектом відбувалися щорічно, як це передбачено Угодою про позику. Усі звіти, які були надані аудиторам за кожен фінансовий рік, свідчать про добрий стан внутрішньої системи обліку та контролю в Проекті за результатами діяльності УФСІ. Це відповідає найвищій оцінці за критеріями, визначеними аудиторською компанією.

Процедури закупівлі при впровадженні Проекту. Для здійснення закупівель УФСІ керувалося правилами і процедурами СБ, а також застосовувало провідний міжнародний досвід і практику.

З метою реалізації цілей і завдань Проекту, зокрема принципу участі громад у вирішенні гострих соціальних проблем, а також для забезпечення прозорості у прийнятті рішень і використанні коштів, сприяння розвитку здорової конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності, у Проекті вперше в Україні застосовувалися процедури закупівель за участю громади. Саме місцева громада оголошувала і проводила тендери на виготовлення ПКД для реалізації МП, проведення РБР, здійснення технічного нагляду за виконанням РБР, надання консультаційних послуг, закупівлі товарів, визначала переможців, виступала стороною договорів і контролювала їх виконання. В основу процесу закупівель було закладено три базові принципи:

- прозорість і відкритий доступ до інформації;
- рівні шанси і можливості для всіх учасників тендеру;
- висока якість – низька ціна.

Разом з цим, необхідну консультаційну допомогу надавали місцевим громадам консультанти та експерти, приділяючи особливу увагу чіткому виконанню процедур із закупівель відповідно до положень Регламенту діяльності УФСІ, Регламенту із закупівель УФСІ та міжнародних норм і стандартів.

Для кожного МП (об'єкта), як правило, проводилося 4-5 тендерів. Це тендери на закупівлю послуг проектних організацій (для виготовлення ПКД), на проведення будівельних робіт (для відбору будівельної організації), на здійснення технічного нагляду (контрактування інженера з технічного нагляду), закупівлю товарів для відновленого об'єкту соціальної сфери (постачання меблів, комп'ютерної, побутової, аудіо- чи комп'ютерної техніки, медичного обладнання, спортивного інвентаря тощо). Як правило, тендери на товари здійснювалися тільки за окремими видами товарів.

Слід відзначити, що усі тендери, незважаючи на досить невеликі суми (вартість навіть РБР, зазвичай, не перевищує 600 тис. грн., на послуги – у середньому 30-40 тис. грн.), проводилися з урахуванням усіх вимог тендерних процедур, які вимагалися керівництвом та інструкціями СБ. Тому етап проведення тендерів не можна було скоротити чи прискорити і, фактично, „етап тендерів” і складав один з ключових елементів так званого „критичного шляху” кожного мікропроекту.

Всі тендери проводилися послідовно, за виключенням закупівлі товарів, які могли здійснюватися паралельно з тендером на закупівлі та РБР. Так, згідно з цими процедурами, часові рамки для проведення окремого тендеру були такими:

- для проектних організацій середня тривалість складає 23 - 28 діб;
- для будівельних компаній (в залежності від вартості робіт різняться і процедури, УФСІ використовував дві з них) середня тривалість складає 33 - 42 доби;
- для найму інженера з технічного нагляду потрібно в середньому 10 робочих днів;
- для закупівлі товарів цей строк складає у середньому 26 днів.

Під час впровадження Проекту відбулись деякі зміни у процедурах закупівлі. На початковому етапі впровадження Проекту для закупівлі послуг проектувальних компаній (розробка проектно-кошторисної документації) використовувалися два види процедур: „Кваліфікація консультантів” (CQ) та „Участь громад у закупівлі послуг” (CP services). Перша процедура передбачала закупівлю послуг вартістю від 5000 до 100000 доларів США, друга – до 5000 доларів США. При початку масової закупівлі послуг фірм-проектувальників виявилось, що вартість їх послуг, як правило, не перевищує 15000 доларів США, а процедура „Участь громад в закупівлі послуг” більше підходить для впровадження Проекту як за часовими характеристикам закупівель (більш стислим), так і прозорості та підготовці членів тендерних комітетів агенцій з впровадження (йдеться про визначення критеріїв оцінки та відбору переможців). За обґрунтованим запитом УФСІ, 12.10.2004 Світовий банк прийняв рішення підняти вартісний поріг процедури „Участь громад в закупівлі послуг” для даного Проекту до 15000 доларів США. Це рішення дозволило зекономити певний час і зусилля АпВ та УФСІ, а також підвищити якість закупівель даних послуг при впровадженні Проекту.

Суб-компонент 3.2. Моніторинг та оцінка

Згідно з Документом з оцінки Проекту моніторинг має вирішальне значення для успіху Проекту, адже він допомагає відслідковувати показники виконання Проекту та його вплив на завдання розвитку, а також сприяє досягненню одного із завдань Проекту – реформуванню системи соціального захисту та наданню допомоги Уряду України в формуванні стратегій реформ.

Передбачалося, що моніторинг здійснюватиметься на рівні МП та на рівні Проекту у двох напрямках: моніторинг показників виконання Проекту та моніторинг наслідків Проекту.

Моніторинг показників виконання Проекту мав здійснюватися за допомогою таких заходів: (а) перевірки закупівель і технічного аудиту принаймні 20 % завершених МП раз на два роки; (б) фінансового аудиту; (в) обстежень громадської думки та (г) постійного нагляду та моніторингу, здійснюваного наглядовою радою, а

також моніторингу, здійснюваного державними наглядовими та контролюючими установами, Світовим банком та наглядовими місіями донорів. Контроль за здійсненням заходів у рамках Проекту базувався на інформації, зібраній в ІСУ та регулярних звітах про хід виконання Проекту.

УФСІ регулярно збирав моніторингові показники виконання Проекту, які подавалися у місячних, кварталних, піврічних, річних та спеціальних звітах Мінпраці, Мінфіну, Мінекономіки, СБ, а також на розгляд наглядової ради. УФСІ щоквартально здійснював внутрішній аудит закупівель. Крім того, два рази на рік аудит закупівель проводила місія СБ. Щорічно (а не раз на два роки, як планувалося) проводився технічний аудит 20% завершених МП. Проте звіти про такі перевірки УФСІ надавав СБ, як і планувалося раз на два роки – у 2006 та 2008 роках. Адже лише наприкінці 2005 року було завершено достатню кількість МП, для здійснення аналізу. Крім того, щорічно проводився аудит фінансової діяльності УФСІ, для чого на основі тендеру винаймались незалежні компанії. Своєю чергою СБ з метою моніторингу проводив регулярних місії.

Державні контролюючі установи, такі, як Контрольно-ревізійне управління та Рахункова палата, також періодично здійснювали перевірку діяльності УФСІ у рамках Проекту. Під час таких перевірок жодного разу не було виявлено нецільового використання коштів. Недоліки, що були виявлені перевіряючими органами, УФСІ виправляв. Зауваження та рекомендації цих органів УФСІ враховував у своїй подальшій діяльності.

Моніторинг наслідків мав здійснюватися через якісні та кількісні оціночні дослідження наслідків впровадження Проекту, що мали виконуватись на обласному та районному рівнях, включаючи оцінки потреб, оцінку бенефіціарів тощо. Зокрема передбачалося, що кожного року має бути здійснена оцінка соціального впливу 20% завершених МП.

Якісні та кількісні оціночні дослідження наслідків впровадження Проекту здійснювались УФСІ регулярно, а їх результати відображались у місячних, кварталних, річних та інших звітах. Регулярно проводилась попередня та остаточна оцінка МП. Виявлення можливостей областей та збирання соціально-економічних показників районів проводилось безпосередньо перед входженням в регіон. Проте слід відзначити, що щорічна оцінка соціального впливу 20% завершених МП не проводилась. Її було проведено один раз – наприкінці Проекту.

Суб-компонент 3.3. Інформаційно-просвітницька діяльність.

Метою цього суб-компонента є забезпечення успішної реалізації цілей і завдань Проекту через розповсюдження набутих досвіду і практики соціального інвестування, розробки моделей інноваційних соціальних послуг, формування соціального капіталу на рівні громади. Одним з ключових принципів Проекту є відкритість доступу до інформації. У межах суб-компонента мали запроваджуватися заходи, спрямовані на налагодження контактів з органами влади, науково-дослідними установами, НДО, громадськістю та поширення інформації через співпрацю з засобами масової інформації, публікації інформаційних матеріалів, організацію PR-заходів тощо.

У рамках даного суб-компонента організовувалися та проводилися заходи, спрямовані на формування позитивної громадської думки щодо результатів

діяльності Проекту, готувалися інформаційні та презентаційні матеріали, видавалися та розповсюджувалися збірки (11 шт.), налагоджувалися контакти з органами влади, НДО, громадськістю.

Для забезпечення успішної реалізації цілей і завдань Проекту всі події регулярно висвітлювалися у ЗМІ національного і місцевого рівня. Зокрема, поширювалась інформація про успішні ініціативи місцевих громад, впровадження МП, приклади ефективної взаємодії влади і громади, шляхи реформування системи соціальних послуг. Досвід соціального інвестування розповсюджувався не лише у місцевостях, де працює УФСІ, а й у інших регіонах України.

З метою ознайомлення журналістів з діяльністю УФСІ проведено низку прес-турів в різних регіонах України: АР Крим (2007); Хмельницька область (2006, 2008); Харківська область (2007, 2008); Вінницька область (2005); Київська область (2005). Результатом цих прес-турів стало понад 100 публікацій та близько 30 радіо - і телесюжетів.

3 жовтня 2005 р. до червня 2006 р. проходив конкурс для журналістів „Суспільство для всіх” у Хмельницькій та Харківській областях. У матеріалах висвітлювалися підходи, що сприяють подоланню ізоляваності вразливих груп населення, їх інтеграції у суспільство. На участь у конкурсі було надіслано близько 80 творчих доробків. Авторів тридцяти найкращих робіт відзначено дипломами Міністерства праці та соціальної політики України у номінаціях „Інтеграція”, „Життя”, „Подолання”, „Відповідальність”, „Солідарність”, вручено цінні подарунки.

3 травня до серпня 2007 р. було проведено регіональний конкурс журналістів „Розвиток потенціалу громад – шлях до подолання бідності”. На конкурс було надіслано понад 80 творчих доробків (статті, радіосюжети, телесюжети) із 15 областей України. Оголошення конкурсу та підбиття його підсумків супроводжувалось широкою інформаційною підтримкою як у місцевих, так і національних ЗМІ. Журі визначило 45 переможців за трьома номінаціями: „Сила громади”, „Партнерство заради добробуту”, „Розвиток інфраструктури села”. Урочисте нагородження переможців відбулось у Києві, в резиденції Надзвичайного та Повноважного Посла Японії в Україні.

За час впровадження Проекту створено 4 фільми, які транслювалися на загальнонаціональних телеканалах. Зокрема, на СТБ, ICTV, Першому Національному транслювався фільм про розвиток громад (у фільмах представлені здобутки громад Вінниччини, Рівненщини, Житомирщини, Київщини), а на каналах ТОНІС, Першому Національному і „5 каналі” вийшов фільм про роль УФСІ у сприянні реформування системи соціальних послуг.

Підготовлено низку телевізійних програм Першого Національного, присвячених діяльності УФСІ в рамках Проекту:

- три програми „Життя триває” були присвячені реабілітації та інтеграції дітей з особливими потребами в соціум; інноваційним соціальним послугам, створеним в рамках Проекту для слабозорих дітей; реформуванню системи соціальних послуг; запобіганню насилля над жінками;

- дві програми „Ваш вихід” були присвячені проблемам людей похилого віку, а також впливу діяльності УФСІ на розвиток громад;

- програма „Сільський час” була присвячена впливу діяльності УФСІ на розвиток громад Іванківського району на Київщині.

Спеціалісти УФСІ були задіяні як експерти ще у двох програмах „Ваш вихід” на Першому Національному з проблем наркоманії та проблем людей, які повернулись з місць позбавлення волі.

Одночасно на трьох загальнонаціональних каналах (Перший Національний, „5 канал”, ТОНІС) транслювалися інформаційні сюжети про відкриття у м. Кам'янець-Подільському Центру соціальної та медичної реабілітації для людей похилого віку „Довголіття”; інтегроване навчання дітей з проблемами зору у Хмельницькій ЗОШ № 15 (проект „Вікно у світ”); до Дня соціального працівника та Міжнародного дня інвалідів.

В інформаційному агентстві „УНІАН” проведено прес-конференцію „Роль інновацій у соціальній сфері на шляху до європейської інтеграції” з трансляцією на „5 каналі”.

Чималий інтерес серед журналістів викликали національні конференції (13 червня 2006 р., 23 листопада 2006 р. та 22 червня 2007 р.) з питань впровадження інновацій в системі соціальних послуг та їх ролі у реформуванні даної сфери згідно з Концепцією реформування системи соціальних послуг, схваленою розпорядженням КМУ від 13 квітня 2007 р. №178-р.

Події були висвітлені у ЗМІ, зокрема, в газетах „Урядовий кур'єр”, „Голос України”, „Україна молода”, „День”, „Экономические известия”, „Пенсійний кур'єр”, „Праця і зарплата”, „Людина і праця”, „Профспілкові вісті”, „Вісник пенсійного фонду”; у журналах „Роботодавець” і „Соціальний захист”. Вийшли в ефір телесюжети, радіосюжети, повідомлення на інформаційних сайтах: Урядовий портал, Мінпраці, Укрінформ, Громадський портал, РБК „Україна” тощо.

Надруковано вісім номерів „Вісник УФСІ”, який сприяв поширенню інформації про стан та результати реалізації Проекту, обміну інформацією та досвідом між різними регіонами України.

Надруковано також десять буклетів, що були присвячені впровадженню МП, розвитку громад, діяльності УФСІ загалом (українською та англійською мовами) і спрямовані на різні цільові групи (народні депутати та урядовці, місцеві громади, АпВ).

У рамках Проекту було створено сайт, регулярно велася робота з його наповнення, висвітлювались всі компоненти Проекту.

У 2008 році у регіональній та центральній пресі та радіо було проведено інформаційну кампанію, у рамках якої висвітлювався вплив Проекту на розвиток сільських громад та інноваційні соціальні послуги для вразливих груп населення. Результатом кампанії стало понад 100 статей та понад 40 радіосюжетів та радіопрограм.

Для розміщення у ЗМІ регулярно надавалась інформація (публікації, анонси подій, повідомлення та інформаційні довідки про діяльність УФСІ, готувались інтерв'ю з керівництвом Мінпраці, УФСІ та регіональними керівниками). Взагалі за час виконання Проекту у регіональних та центральних мас-медіа надруковано майже 1000 інформаційних та публіцистичних матеріалів. Регулярно розповсюджувались повідомлення про відкриття МП та інші події в рамках Проекту серед друкованих та Інтернет-видань. Окрім цього, вийшло понад 200 телесюжетів, стільки ж радіосюжетів на регіональних та обласних телеканалах України.

Порівняння показників за роками

	<u>06/2005</u> план	<u>12/2005</u> план/ факт 30.12.05	<u>12/2006</u> план/ факт 30.12.06	<u>12/2007</u> план/ факт 30.12.07	<u>06/2008</u> план/ факт 30.06.08
Результати/ Індикатори впливу Проекту					
1. Відсоток бенефіціарів, що задоволені послугами		60%			80%/ 80%
2. Кількість завершених мікропроектів за типологією та цільовими групами, включаючи	74	150/ 152	330/ 332	540/ 572	650/ 756
<u>Суб-компонент 1.1</u> К-ть	74	150/ 152	330/ 332	525/ 550	600/ 676
<u>Суб-компонент 1.2</u> К-ть	-	-	-	15/ 22	50/ 80
3. Відсоток громад, що започаткували нові види діяльності без участі УФСІ.		40/ 50	50/ 85	60/ 85	80/ 85
4. Кількість створених громадських об'єднань	56	110/ 110	240/ 336	360/ 478	400/ 487
5. Рівень захворюваності бенефіціарів за завершеними мікропроектами (суб-компонент 1.1: школи, д\с, клуби, водогони)				Зниз. на 15,35%	Зниз. на 17,53%
6. Розроблені національні та регіональні плани (для визначених регіонів) для забезпечення життєдіяльності розвитку соціальних послуг	-	-	-	-	4\4
Компонент 1					
1. Кількість завершених мікропроектів за типологією та цільовими групами, включаючи	74	150/ 152	330/ 332	540/ 575	650/ 756
<u>Суб-компонент 1.1</u> К-ть	74	150/ 152	330/ 332	540/ 550	650/ 676
школи та садочки		97	222	322	373
громадські культурні центри		13	19	48	59
фельдшерсько-акушерські пункти		16	23	35	47
дороги		14	16	20	28
водозабезпечення		6	44	113	155
покращення стану навколишнього середовища		4	4	8	8
тощо		2	4	4	6
<u>Суб-компонент 1.2</u> К-ть		-	-	25	80
Центр кризового втручання				3	6
Центр раннього втручання				4	8
Центр денного перебування				3	15
Центр громади				1	3
Центр денного перебування з трудовою реабілітацією				3	16
Хоспіс					2
Притулок				2	13
Незалежне проживання з підтримкою				3	5
Центр соціальної підтримки		-		6	12
2. Кількість бенефіціарів, загальна та за типом мікропроектів, що вже отримали користь, включаючи	98 000	~200000 226 200	~ 520 000/ 582 757	~ 800 000 1 009 140	~ 900 000/ 1 118 455
<u>Суб-компонент 1.1</u> К-ть			520 000	1 005 980	~ 870 000/ 1 037481
<u>Суб-компонент 1.2</u> К-ть	-	-	-	3 160	~ 30 000 80 974
§ Випускники:				250	
-шкіл-інтернатів				280	486

ПРОЕКТ

Остаточний звіт про результати реалізації
спільного з Міжнародним банком реконструкції
та розвитку проекту „Фонд соціальних інвестицій”

-будинків-інтернатів для дітей-сиріт				130	5318
§ Діти вулиці				610	136
§ Діти з вадами зору (від 0 до 6 років)				180	238
§ Діти з вадами розвитку від 0 до 3 років				1710	53333
§ Діти з фізичними обмеженнями					2500
§ Неповна сім'я					825
§ Студенти з фізичними обмеженнями					3080
§ Дорослі, що втратили зір					300
§ Люди в невиліковній стадії хвороби					5086
§ Особи, які повернулися з місць позбавлення волі					2399
§ Люди, котрі потребують соціального захисту в рамках центру громад					940
					160
					6173
4. Додатково залучені громадами кошти поза межами діяльності УФСІ	720 000	1 520 000/ 12412800 uah	3480000/ 3 806 000 \$	5480000 8 909 747 \$	6600000 9 291 334\$
5. % бенефіціарів, задоволених реалізацією Проекту через два роки після завершення МП			100	100	100
6. Кількість мікропроектів з НДО провайдерами, що надають соціальні послуги	9	20/23	38/30	38\ 30	38\ 30
7. Кількість підрядних організацій, що були законтраковані УФСІ	550	675/782	825/2092	1000\ 3497	1300\3737
8. Кількість створених громадами робочих місць				40/328	55/366
Компонент 2					
1. Кількість розроблених програм із розвитку соціальних послуг				4/1	4/4
2. Соціальні послуги (у визначених областях) оцінені та їх досвід розповсюджений в країні				Так/Так	Так/Так
3. Кількість розроблених документів на національному рівні	-/-	-/-	11/11	14/18	15/23
4. Нові моделі закупівель, представлені в визначених областях				Так/Ні	Так/роз-роблено
5. Система моніторингу та оцінки вдосконалена та використовується персоналом Міністерства праці та соціальної політики України у визначених областях				Так/розр облення	Так/роз-роблено
6. До 500 надавачів соціальних послуг та тренерів, навчені сучасним методам надання соціальних послуг					
всього	350	470/544	580/712	711/1249	730\1269
-Надавачі соціальних послуг, мікропроекти	58	95/95	139/236	239/467	239\478
-Надавачі соціальних послуг, інші	292	375/420	411/447	412/706	431\712
-тренери	-	-/29	30/29	60/76	60\79
7. Кількість заходів на національному, регіональному рівні	10/10	24/29	34/40	46/67	50/75
Компонент 3					
1. Оновлений регламент діяльності УФСІ	так	так	так	так	так
2. Доступ громадськості до оцінки пропозицій і всієї документації УФСІ з впровадження та фінансового менеджменту	так	так	так	так	так
3. Щорічне видання бюлетеню УФСІ	8 (за всі роки)	3	2	3	1
4. ІСУ, підготовлений до використання в перший рік роботи УФСІ. Введені базові дані	так	так	так	так	так

щодо діяльності УФСІ					
5. Здійснено щонайменше 10 оцінок впливу		1/0	2/0	3/0	4/1
6. Постійно діюча медіа програма щодо діяльності УФСІ	так	так	так	так	так

Додатково

Розповсюдження звітів з оцінки, здійснених на базі використаних сучасних систем моніторингу та оцінки соціальних послуг	так	так	так	так	так
---	-----	-----	-----	-----	-----

Порівняння запланованих показників результативності з досягнутими

Перелік індикативних показників Проекту визначено Документом з оцінки проекту (Project Appraisal Document) від 31.10.2001, який враховує зміни та доповнення погоджених Світовим Банком (наведено у таблиці нижче).

Аналіз запланованих показників результативності Проекту свідчить, що УФСІ успішно виконав практично усі погоджені Світовим Банком індикатори.

Головні показники виконання Проекту та їх фактичне виконання:

(а) Збільшення кількості якісних, ефективних з погляду витрат послуг в охоплених Проектом місцевостях, що надаються і є фінансово життєздатними після спливу 2 років від дати інвестування: щонайменше 450 МП у сфері комунальних послуг і 50 МП у сфері надання соціальних послуг.

Фактичне виконання даного показника: виконано 676 МП у сфері комунальних послуг і 80 МП у сфері надання соціальних послуг. Таким чином, даний показник перевиконано на 226 і 30 МП відповідно.

(в) Підвищення рівня участі неурядових організацій, організацій місцевих громад і місцевих громад у процесі ухвалення рішень та управління комунальними та соціальними послугами; зазначений рівень участі обчислюється як частка охоплених Проектом громад, які започаткували нові види діяльності, та кількість асоціацій споживачів, які активно працюють після спливу 2 років від дати першого інвестування: щонайменше 400 асоціацій споживачів, діючих організацій місцевих громад, що започаткували нові види діяльності.

Фактичне виконання даного показника: засновано 487 асоціацій споживачів та інших організацій місцевих громад, 85 % громад започаткували нові види діяльності. Таким чином, показник перевиконано на 87 організацій.

(с) Зміцнення потенціалу органів влади України у галузі розроблення, моніторингу та оцінки соціальної політики; цей показник вимірюється: (і) кількістю національних і регіональних планів надання соціальних послуг, які були розроблені до березня 2007 року та які містять нові адресні моделі соціальних послуг, а також (іі) широким розповсюдженням річних звітів з оцінки, складених із використанням сучасної системи моніторингу та оцінки соціальних послуг.

Фактичне виконання даного показника: розроблено 4 національні та регіональні плани надання соціальних послуг, що містять інноваційні адресні моделі соціальних послуг.

(d) Зміцнення місцевого підприємницького сектора; цей показник вимірюється кількістю підрядників, які пройшли курс навчання з питань закупівель за правилами УФСІ та які брали участь у заходах УФСІ: щонайменше 500 підрядників.

Фактичне виконання даного показника: кількість підрядних організацій, що були законтрактовані УФСІ становить, 3737. Отже показник перевиконано.

(e) Працевлаштування в охоплених Проектом громадах: цей показник вимірюється кількістю людино-днів на робочих місцях, що були створені під час впровадження мікропроектів.

Фактичне виконання даного показника: показник виконано - створено 366 робочих місць.

Крім головних показників виконання Проекту зафіксованих у Документі з оцінки Проекту, Світовим банком було запропоновано додаткові показники за окремими компонентами Проекту.

Так, за компонентом 1 „Впровадження мікропроектів” Проекту виконано 13 з 14 запланованих показників результативності, а найвагоміші з них суттєво перевиконано. Наприклад, показник кількості завершених МП перевиконано на 106 одиниць, тобто впроваджено на 106 МП більше. Перевиконано показник бенефіціарів, які отримали користь від впровадження МП – більше на 218,5 тис. жителів сільської місцевості, у порівнянні із запланованим. Для реабілітації соціальної інфраструктури місцеві громади, використовуючи набутий з УФСІ досвід, додатково, поза межами Проекту залучили 2,691 млн. дол. США.

Частково виконаним є показник кількості МП з НДО-провайдерами, що надають соціальні послуги – 30 із запланованих 38. Цей показник був додатковим і не обов’язковим. Неповне його виконання пов’язано із тим, що частина НДО не змогла забезпечити внесок розміром 20% - місцева влада надала їм гарантійні листи про забезпечення внеску, а згодом не змогла виділити з свого бюджету ці кошти.

За компонентом 2 „Розвиток потенціалу” Проекту виконано усі 7 запланованих показників результативності.

За компонентом 3 „Управління Проектом, моніторинг та оцінка” із 7 запланованих показників результативності виконано 6. Частково виконаним є показник „Здійснено щонайменше 10 оцінок впливу” – фактично здійснено одну – оцінка впливу Проекту за результатами його виконання. Неповне виконання цього показника пов’язано із значними затримками фінансування Проекту у перші роки впровадження основної фази, що зумовило зміни у планах завершення МП. Основна кількість завершених МП припала на останні роки впровадження Проекту, тому часу для здійснення запланованої кількості оцінок впливу вже не було.

Таким чином, з 28-и запланованих показників результативності Проекту УФСІ повністю виконав 26 показників, тобто майже 93 %. Два показники виконано частково.

**Таблиця порівняння запланованих
показників результативності з досягнутими**

№	Назва показника	Плановий показник	Факт. показник
	Результати/ Індикатори впливу Проекту		
1	1.Відсоток бенефіціарів, що задоволені послугами	80%	80%
2	2. Кількість завершених мікропроектів за типологією та цільовими групами, включаючи	650	756
	Суб-компонент 1.1 К-ть	600	676
	Суб-компонент 1.2 К-ть	50	80
3	3. Відсоток громад, що започаткували нові види діяльності без участі УФСІ.	80%	85%
4	4. Кількість створених громадських об'єднань	400	487
5	5. Рівень захворюваності бенефіціарів за завершеними мікропроектами (суб-компонент 1.1.: школи, д\с, клуби, водогони)	Знизиться	Зниз. на 17,53%
6	6. Розроблені національні та регіональні плани (для визначених регіонів) для забезпечення життєдіяльності розвитку соціальних послуг	4	4
	Компонент 1		
7	1. Кількість завершених мікропроектів за типологією та цільовими групами, включаючи	650	756
	Суб-компонент 1.1 К-ть	600	676
	школи та садочки		373
	громадські культурні центри		59
	фельдшерсько-акушерські пункти		47
	дороги		28
	водозабезпечення		155
	покращення стану навколишнього середовища		8
	тощо		6
	Суб-компонент 1.2 К-ть	50	80
	Центр кризового втручання		6
	Центр раннього втручання		8
	Центр денного перебування		15
	Центр громади		3
	Центр денного перебування з трудовою реабілітацією		16
	Хоспіс		2
	Притулок		13
	Незалежне проживання з підтримкою		5
	Центр соціальної підтримки		12
8	2. Кількість бенефіціарів, загальна та за типом мікропроектів, що вже отримали користь, включаючи	~ 900 000	1 118 455
	Суб-компонент 1.1 К-ть	~ 870 000	1 037481
	Суб-компонент 1.2 К-ть	~ 30 000	80 974
	включаючи		
	§ Випускники:		
	-шкіл-інтернатів		486
	-будинків- інтернатів для дітей-сиріт		5318
	§ Діти вулиці		136
			238

ПРОЕКТ
Остаточний звіт про результати реалізації
спільного з Міжнародним банком реконструкції
та розвитку проекту „Фонд соціальних інвестицій”

	§ Діти з вадами зору (від 0 до 6 років) § Діти з вадами розвитку від 0 до 3 років § Діти з фізичними обмеженнями § Неповна сім'я § Студенти з фізичними обмеженнями § Дорослі, що втратили зір § Люди в невиліковній стадії хвороби § Особи, які повернулися з місць позбавлення волі § Люди, котрі потребують соціального захисту в рамках центру громад		53333 2500 825 3080 300 5086 2399 940 160 6173
9	3. Збільшення внеску громад на реконструкцію соціальної та комунальної інфраструктури та на соціальні послуги Проекту, порівнюючи з існуючими практиками школи та садочки заклади культури заклади охорони здоров'я дороги водопровід покращення навколишнього середовища тощо	30140431 16949618 2810739 1898501 315141 7622019 223579 320834	31320539 17573015 3128630 1903232 413602 7750756 223579 327725
10	4. Додатково залучені громадами кошти поза межами діяльності УФСІ	6 600 000 \$	9291334 \$
11	5. % бенефіціарів, задоволених реалізацією Проекту через два роки після завершення мікропроекту	100	100
12	6. Кількість мікропроектів з НДО провайдерами, що надають соціальні послуги	38	30
13	7. Кількість підрядних організацій, що були законтрактовані УФСІ	1300	3737
14	8. Кількість створених громадами робочих місць	55	366
	Компонент 2		
15	1. Кількість розроблених програм із розвитку соціальних послуг	4	4
16	2. Соціальні послуги (у визначених областях) оцінені та їх досвід розповсюджений в країні	Так	Так
17	3. Кількість розроблених документів на національному рівні	15	23
18	4. Нові моделі закупівель, представлені в визначених областях	Так	Так
19	5. Система моніторингу та оцінки вдосконалена та використовується персоналом Міністерства праці та соціальної політики України у визначених областях	Так	Так
20	6. До 500 надавачів соціальних послуг та тренерів, навчені сучасним методам надання соціальних послуг всього - надавачі соціальних послуг, мікропроекти - надавачі соціальних послуг, інші - тренери	730	1269 478 712 79
21	7. Кількість заходів на національному, регіональному рівні	50	75
	Компонент 3		
22	1. Оновлений регламент діяльності УФСІ	так	так
23	2. Доступ громадськості до оцінки пропозицій і всієї документації УФСІ з впровадження та фінансового менеджменту	так	так
24	3. Щорічне видання бюлетеню УФСІ	8	9
25	4. ІСУ, підготовлений до використання в перший рік роботи	так	так

	УФСІ. Введені базові дані щодо діяльності УФСІ		
26	5. Здійснено щонайменше 10 оцінок впливу	10	1
27	6. Постійно діюча медіа програма щодо діяльності УФСІ	так	так

Додатково

28	Розповсюдження звітів з оцінки, здійснених на базі використаних сучасних систем моніторингу та оцінки соціальних послуг	так	так
----	---	-----	-----

Оцінка впливу реалізації Проекту на соціальний та економічний розвиток України

Згідно з Документом з оцінки Проекту очікувались такі основні позитивні наслідки Проекту:

1. Запровадження інноваційних методів надання соціальних послуг та адресної допомоги, які можна буде поширити в масштабах усієї України; набуття досвіду, який можна буде використати в стратегіях Уряду з реформування сектора та подолання бідності.

2. Позитивний вплив на розвиток, виражений через соціальні та економічні блага, отримані бідними місцевими громадами та уразливими групами населення, що брали участь у Проекті, зумовлений полегшенням доступу до соціальних та економічних послуг і соціального захисту для громад і підвищенням їх якості.

3. Дедалі ширше залучення громад і посилення місцевого потенціалу щодо організації місцевих заходів, їх планування та управління, а також щодо надання послуг і контролю за їх виконанням.

4. Примноження соціального капіталу через створення бази для почуття причетності та підвищення рівня підзвітності на місцевому рівні.

5. Посилення місцевого підприємницького сектора й створення короткострокових робочих місць у місцевих громадах, що брали участь у Проекті.

Результати дослідження з оцінки впливу, що було проведено наприкінці Проекту засвідчило наявність зазначених наслідків.

1. Оцінка впливу суб-компонента 1.1. „Мікропроекти з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах”.

У ході оцінки впливу досліджувалося:

§ 36 (з 676) мікропроектів з відновлення об’єктів соціально-комунальної інфраструктури в різних регіонах України;

§ 18 (з 80) мікропроектів інноваційних соціальних послуг для різних вразливих груп населення;

§ національні й регіональні програми та політики щодо соціальних послуг.

Вплив суб-компонента 1.1. на соціальний розвиток:

§ користь від впроваджених МП отримало понад 1 000 000 бенефіціарів;

- § покращились умови надання медичних, освітніх, культурних послуг, поліпшився доступ до них;
- § збільшилась кількість користувачів послугами (особливо це помітно за проектами з освітніх, культурних та медичних послуг);
- § завдяки реконструкції та будівництву водогонів покращилась якість питної води та доступ до неї;
- § активізувалося культурне життя селян, започатковано різноманітні гуртки тощо;
- § знизився рівень захворюваності населення в середньому на 16,6 %, покращилась діагностика захворювань;
- § будівництво та реабілітація об'єктів каналізації та охорони навколишнього середовища покращило екологічну ситуацію в регіонах впровадження об'єктів;
- § громади отримали навички лобіювання власних інтересів, залучати фінансові та інші ресурси для вирішення місцевих проблем тощо (завдяки практиці впровадження Проекту і спеціалізованому навчанню на тренінгах);
- § люди стали більш активно брати участь у справах громади і мають намір продовжувати цю практику;
- § громади відчули впевненість у власних силах;
- § покращилась взаємодія громад, місцевої та районної влади і представників бізнесу;
- § 85 % громад започаткували нові види діяльності, активізувалась їх співпраця з іншими фондами та проектами;
- § підвищився потенціал органів місцевого самоуправління.
- § за шість років впровадження Проекту громадами започатковано 486 недержавних громадських об'єднань;
- § залучення представників громад до прийняття спільних рішень під час та після впровадження мікропроектів.

Вплив суб-компонента 1.1. на економічний розвиток:

- § заощаджено від **5 до 20%** кошторисних витрат на кожен МП;
- § зміцнено місцевий підприємницький сектор;
- § створено понад 8 000 постійних та тимчасових робочих місць у бідних місцевих громадах;
- § для покращення якості життя громадами залучено понад 9 000 000 дол. США додаткових коштів (поза діяльністю Проекту).

Дослідження з оцінки показало, що, на думку представників влади, Проект сколихнув громади. Позиція людей стала більш активною щодо ініціювання та участі у вирішенні соціальних проблем. Але, на жаль, не всі громади мають потенціал, мотивації для створення Асоціації користувачів та залучення додаткових коштів. Результати опитування показують, що деякі громади й досі сподіваються на сторонню допомогу.

Більшість же респондентів відповіли, що використовують досвід, отриманий під час впровадження Проекту. А саме: у відкритті власної справи, у подальшій

роботі з реалізації місцевих ініціатив. Отриманий досвід допоміг змінити світогляд та життєву позицію та об'єднав громади навколо загальних проблем.

Таким чином, можна вважати, що основні завдання Проекту в цій частині досягнуто та діяльність Проекту позитивно вплинула на розвиток потенціалу громад у вирішенні гострих соціальних проблем на місцевому рівні.

2. Оцінка впливу суб-компонента 1.2. Мікропроекти з надання інноваційних соціальних послуг для вразливих груп населення

Вплив суб-компонента 1.2. на соціальний розвиток:

- § Вплив на якість життя бенефіціарів: підвищилась якість соціальних послуг, про що свідчить їх адресність, доступність, розширення їх спектру та покращення самопочуття клієнтів (адже задоволено їх потреби).
- § Вплив на соціальний капітал: підвищилась компетентність надавачів соціальних послуг; покращилось ставлення громади до вразливих груп населення; продемонстрували спроможність у залученні додаткових ресурсів.
- § Вплив на існуючі структури та поширення інновацій: поширено моделі інноваційних соціальних послуг; з'явилися нові послуги у соціальних організаціях; сформувавши політику соціальних служб в управлінні якістю; застосування інновацій працівниками закладів сприяє підвищенню якості послуг; сприяли визнанню недержавних організацій, як рівнозначних партнерів в наданні соціальних послуг (соціальне замовлення в м. Харкові); сформувавши вимоги до персоналу, який має бути залучений до роботи з вразливими групами клієнтів; створили підґрунтя для введення державних стандартів якості в існуючу практику; впровадили механізми формування послуг адекватних потребам вразливим групам населення (розробка дизайнів та механізми впровадження мікропроектів УФСІ), визначили обсяг соціальних послуг.
- § Проекти з інноваційних соціальних послуг слугували пілотними майданчиками та створили основу для розробки та апробації стандартів якості соціальних послуг (сформовано 11 проектів стандартів, які наразі проходять апробацію в діючих соціальних службах разом із створеною в рамках інноваційних мікропроектів системою управління якістю соціальних послуг).

Враховуючи зазначене, інноваційні моделі соціальних послуг, що розроблені в межах Проекту можна розглядати, як зразки, та рекомендувати для впровадження в практику, для вивчення фахівцями соціальної сфери, а також використовувати у навчанні студентів, відповідних навчальних закладів.

Використавши досвід впровадження 12 МП Мінпраці прийняло кілька нормативно-правових актів, які стосуються введення в дію нових організаційних та функціональних схем надання соціальних послуг за місцем проживання. Крім того, Мінпраці було розроблено план заходів, спрямованих на поліпшення якості соціальних послуг, що мають надаватися в дитячих інтернатах у 2009 році.

Появою достатньої кількості послуг для вразливих груп населення на рівні громади в пілотних областях досягнуто демонстраційний ефект від впровадження моделей інноваційних соціальних послуг, що є одним із найважливіших серед впливів Проекту.

Створення моделей соціальних послуг є частиною процесу реформування системи соціальних послуг, які забезпечать у подальшому континіум догляду, доступність, ефективність та якість соціальних послуг для вразливих груп населення.

3. Оцінка впливу Компонента 2. Розвиток потенціалу

Дослідження з оцінки впливу Проекту зафіксувало певний вплив Компонента 2. „Розвиток потенціалу”. Зокрема, діяльність Проекту у рамках цього компонента вплинула на прийняття рамкового Закону України „Про соціальні послуги”, стратегічного документа, що визначає концептуальні основи реформування цієї сфери та плану дій на його впровадження, програму діяльності Уряду (2008) у частині соціальних послуг, а також урядових документів, що регламентують залучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг, впровадження управління якістю, удосконалення соціальних виплат, надання послуг на конкурсній основі за рахунок бюджетних коштів, а також низку відомчих рішень Мінпраці, що регулюють надання соціальних послуг.

Проведене дослідження засвідчило вплив всіх наробок на національну політику та реформування системи соціальних послуг. Проте найбільший вплив був від Концепції реформування системи соціальних послуг, плану дій на її впровадження, інноваційних моделей соціальних послуг, проекту Порядку розроблення та затвердження стандартів соціальних послуг, проектів стандартів для різних соціальних послуг.

Найбільше вплинула на реформу *Концепція реформування системи соціальних послуг в Україні*, проект якої розроблений у межах Проекту, та яка стала першим урядовим документом, що визначив концептуальні засади та пріоритети розвитку системи соціальних послуг. Розробка та прийняття даного документа значно прискорила формування центральними органами виконавчої влади політики реформування системи соціальних послуг в Україні, тому мало найбільш суттєвий вплив (і продовжує впливати) на державну політику соціального захисту та соціального обслуговування вразливих категорій населення.

Суттєвим є вплив Проекту від впровадження інноваційних моделей соціальних послуг, що позначився формуванням якісно нових підходів до соціальної роботи у цілому та формуванням моделі послуг у громаді. Проектом вперше було розроблено та впроваджено в практику поняття „дизайн послуг” як структурований систематизований документ, що містить опис власне послуг, та необхідних умов для їх впровадження. Використання такого систематизованого структурованого опису, а також публікація збірок інноваційних моделей безумовно сприяло розповсюдженню досвіду інноваційних моделей для інших організацій. Виявлено також вплив інноваційних моделей на нормативно-методичні документи.

Слід відзначити вплив Проекту на початок процесів впровадження стандартизації у сферу соціальних послуг, а також управління якістю. Розроблений в межах Проекту *Порядок розроблення та затвердження стандартів соціальних послуг* хоча і не було офіційно затверджено, але відповідно до цього документу було розроблено 25 проектів стандартів (11 з них в межах Проекту). *Проект Державного стандарту „Вимоги до якості надання соціальних послуг. Загальні положення”* увійшов до розділу 4.4 „Надання соціальних послуг” проекту Державного соціального стандарту України ДССТУ „Система управління якістю надання

соціальних послуг. Вимоги”, який пройшов широку практичну апробацію і готується для подання на затвердження. Цей документ визначає підхід до впровадження менеджменту якості, встановлює вимоги до системи управління якістю надання соціальних послуг, що є складовою системи комплексного управління наданням соціальних послуг.

Варто відзначити вплив діяльності із розвитку потенціалу на фахівців національного та місцевого рівня. Хоча в межах Проекту було розроблено обмежену кількість документів національного рівня, значну кількість нормативних документів, пропозицій до нормативно-правової бази було зроблено під впливом діяльності Проекту з розбудови потенціалу. При оцінці всього обсягу напрацювань слід зважати, що до уваги бралися лише відповіді експертів, які брали участь в опитуванні, проте окрім них, до заходів з розбудови потенціалу залучалося і багато інших фахівців.

Виявлено позитивний вплив на програми та політику на місцевому рівні. Протягом 2005-2008 рр. у пілотних регіонах було прийнято цілу низку нових програм, рішень, що стосуються соціальних послуг.

Відбувся позитивний вплив на становище вразливих груп в пілотних регіонах впровадження інноваційних соціальних послуг. Загалом Проекту вдалося охопити значну кількість вразливих груп та, оцінивши їх потреби, запропонувати якісні послуги. У пілотних регіонах прийнято значну кількість соціальних програм, спрямованих на покращення життя вразливих груп населення. На думку всіх опитаних місцевих експертів, інвестиції Проекту так чи інакше відповідають потребам вразливих груп у регіоні.

Підвищився рівень залучення представників вразливих груп населення, отримувачів соціальних послуг, НДО до прийняття рішень щодо розвитку соціальних послуг у регіоні. Відмічається активізація членів громади у вирішенні місцевих соціальних проблем.

Проект вплинув на зміну структури закладів та послуг у пілотних регіонах, а також на національному рівні. У національних та регіональних органах виконавчої влади сформовано структурні підрозділи з питань соціальних послуг, прийнято кілька нормативних документів на національному рівні. Відбулись зміни у структурі закладів та послуг на місцевому рівні. Значна кількість нових послуг була відкрита в організаціях у результаті впровадження на їх базі інноваційних МП.

Проект вплинув на впровадження нових методик управління на місцевому рівні, на рівні організацій, а також на наміри Уряду щодо впровадження таких методик та підходів на національному рівні. Наявними прикладами застосування у пілотних регіонах стратегічного планування є прийняття місцевих стратегій та програм розвитку соціальних послуг. Відбувся вплив на практику надання послуг в пілотних регіонах через впровадження індивідуального підходу до клієнта (запроваджено оцінювання індивідуальних потреб та складання індивідуальних планів клієнтів, ведення випадку клієнта), а також вдосконалення управління організаціями через впровадження управління якістю та стандартів на рівні організації.

Результати дослідження переконливо свідчать про **вплив Проекту на соціальний капітал**. Доведена корисність проведених заходів, їх вплив на підвищення кваліфікації та практичне використання досвіду та знань, отриманих у результаті участі в заходах та інших видах діяльності Проекту, у т.ч. для розробки

нормативних документів на національному та місцевому рівні, впровадженні інновацій у практику надання соціальних послуг. Можна засвідчити вплив Проекту на програми підготовки кадрів та розповсюдження досвіду через навчальні заходи. Отримані знання та досвід було використано при підготовці та проведенні тематичних занять, деякі з них включено до галузевих програм підвищення кваліфікації та навчальних програм. Виявлено вплив на підвищення кваліфікації також і тих фахівців, які не були залучені до Проекту безпосередньо, а також розповсюдження досвіду на інші організації в інших регіонах. У межах Проекту підготовлено 79 тренерів з числа надавачів соціальних послуг, які в свою чергу проводять навчальні заходи, запрошують у свої організації спеціалістів для передачі досвіду. Проектом підготовлено та надруковано 10 збірок методичних матеріалів та документів, що вплине на розповсюдження досвіду та напрацювань Проекту й після його завершення. Таким чином, хоча перед Проектом не поставало завдання внесення змін до програм підготовки кадрів чи вплив на саму систему підготовки, проведена оцінка свідчить про наявний неочікуваний вплив Проекту на структуру та зміст програм підготовки кадрів як академічних закладів освіти, так і відомчих структур підвищення кваліфікації.

Підчас дослідження з оцінки впливу переважна більшість експертів національного рівня визнала вплив Проекту на процеси реформування системи соціальних послуг. Як зазначив один з експертів, *„була помітною діяльність Фонду соціальних інвестицій у сфері соціальної політики України”*. Разом з цим, експерти вважають, що слід продовжувати діяльність у цьому напрямі.

Оцінка робіт, що виконувались в рамках Проекту за рахунок міжнародної технічної допомоги

З метою забезпечення життєздатності МП УФСІ було залучено міжнародну технічну допомогу. Таку допомогу УФСІ отримав від двох донорів. Шведська агенція міжнародного розвитку (*SIDA*) надала методичну та освітню допомогу громадам, що виконували МП з інноваційних соціальних послуг, а Японський фонд соціального розвитку надав кошти на навчання і розвиток потенціалу громад, що виконували інфраструктурні МП.

Починаючи з 2004 року УФСІ співпрацює з Шведською агенцією міжнародного розвитку (*SIDA*). Всі ці роки співробітництво відбувалось через шведські компанії, які адміністрували цей грант - „Зеніт Інтернешенел” (*Zenit International*), LeroComp AB. Підтримка, яку шведська сторона надає УФСІ сконцентрована на підтримці МП з інноваційних соціальних послуг. Основні заходи були спрямовані на підтримку МП шляхом проведення навчання у Швеції та надання підтримки в Україні за допомоги шведських експертів. Шведська сторона займається також передачею відповідного досвіду з розвитку потенціалу надавачів соціальних послуг органам влади або організаціям, які є постійною складовою структури державної адміністрації України. Це дуже важливо з огляду на те, що корисні результати досягнуті УФСІ можуть зникнути, якщо не буде знайдено систематичного способу опікуватися ними та продовжити розвиток соціальних послуг. У м.м. Львові та Хмельницькому обласні органи влади продемонстрували свою зацікавленість. Вони вжили заходів, щоб продовжити роботу, розпочату УФСІ.

Після прийняття рішень обласними адміністраціями сформовано та діють Обласні ресурсні центри (ОРЦ). Це повністю відповідає інтересам УФСІ, Шведської агенції міжнародного розвитку (SIDA).

Основні результати співпраці (листопад 2007 р. – червень 2008 р.)

Розробка мікропроектів / навчання / підтримка

- Навчання, моніторинг та підтримка 32 керівників проектів.
- Практичне застосування міжнародного стандарту в галузі проектного менеджменту та подання описів проектів згідно з цією моделлю.
- Оновлення веб-сайту для зовнішнього та внутрішнього використання.
- Розробка та розповсюдження навчальних матеріалів.

Встановлення партнерських стосунків

- 30 осіб взяли участь у навчанні зі встановлення партнерських стосунків, включаючи керівників МП і партнерів з інших органів влади та організацій.
- Прогнозується підписання декількох „Угод про партнерство”, що означає активну роботу МП згідно із запропонованою моделлю.
- Підвищений рівень кваліфікації стосовно встановлення партнерських відносин та спільна відповідальність між задіяними сторонами підвищить якість надання соціальних послуг в межах даної громади.

Забезпечення якості

- Для надання соціальних послуг було адаптовано систему управління якістю, яку було представлено всім МП у м. Львові.
- У навчанні взяли участь 17 представників МП, деякі з них вже отримали індивідуальні консультації в галузі системи управління якістю.
- 7 осіб взяли участь у навчанні аудиту якості.
- Нові учасники отримали модель системи управління якістю, опубліковану раніше.

Розвиток обласних ресурсних центрів (ОРЦ)

- Дві області вирішили протестувати модель ОРЦ.
- Наявні необхідний бюджет та приміщення.
- Шведська сторона надасть підтримку в галузі навчання та індивідуальну підтримку співробітникам ОРЦ.
- Буде забезпечено робочі приміщення та закуплено необхідне обладнання.

У 2006-2009 роках УФСІ реалізовував **грант Японського фонду соціального розвитку** кошторисною вартістю 1, 711, 500 дол. США. Кошти гранту технічної допомоги Уряду Японії спрямовані на фінансування діяльності з оцінки потреб, розробки та реалізації масштабної програми з надання навчально-консультативних послуг та розвитку потенціалу місцевих громад через організацію тренінгів, підтримку місцевої влади у підсиленні її потенціалу адресно вирішувати потреби громади. Грантовий Проект виконується в усіх регіонах проектної діяльності УФСІ.

Результати діяльності:

1. Проведено дослідження та консультування на тему „Розвиток, орієнтований на потреби громад”. У результаті дослідження УФСІ отримав рекомендації стосовно бажаних тем і форм навчання, розроблену програму тренінгу для тренерів, яка

ґрунтувалася на оцінюванні потреб персоналу УФСІ, залученого до розвитку громад із застосуванням концепції розвитку, орієнтованого на потреби громад.

Програма була спрямована на розвиток навичок, ключових для соціальних консультантів УФСІ, зокрема, сприяння розвитку громадської участі та участі у прийнятті рішень, планування діяльності та реалізації проектів, аналізу та консультування щодо нормативної бази щодо створення та діяльності різних форм недержавних організацій, мобілізації ресурсів, моніторингу та оцінювання проектів на основі участі. Тренінг спирався на передовий та інноваційний досвід інших проектів та організацій у сфері розвитку громад та був проведений у травні-червні 2006 року.

Дослідження також виявило потреби, які існують у більшості громад. Для задоволення цих потреб запропоновано тематику тренінгів, спрямованих на розвиток громад:

1. Лідерство в громаді.
2. Соціальне партнерство (принципи та етичні норми партнерства навички ефективної взаємодії громадських лідерів та органів місцевого самоврядування, принципи залучення громади, навички ефективного діалогу).
3. Проект розвитку населеного пункту (визначення цілей розвитку, розробка бюджету, стратегії розвитку, бачення бажаного майбутнього, SWOT - аналіз).
4. Залучення ресурсів (навички ефективного використання існуючих ресурсів, коштів бюджету, цільових фондів, кредитів і приватних внесків).
5. Розробка та підготовка бізнес-проектів (маркетинг, визначення цілей, оцінювання ресурсів бізнес-плану та бюджету проекту, розподіл відповідальності і визначення навантаження, менеджмент та забезпечення життєздатності проекту).
6. Робота в громаді (сучасні підходи до розуміння громади, моделі соціальної роботи в громаді, законодавство про громаду, діяльність соціального працівника по роботі з громадою, українські та зарубіжні приклади).
7. Розвиток малого підприємництва в сільських громадах (започаткування нових видів діяльності, юридичні, організаційні аспекти): розвиток народних промислів; організація та планування сільського зеленого туризму; фермерство.
8. Ефективний керівник: функції, риси, здібності.
9. Методи лобювання та представництва інтересів громади, створення груп представництва інтересів.
10. Програми, спрямовані на збереження та відродження природних ресурсів в сільській місцевості: альтернативні технології отримання енергії; лісництво; водні ресурси.
11. Розвиток сільського господарства та відновлення сільських територій.

Згідно із запропонованою тематикою, у II кварталі 2007 року було розроблено 11 тренінгових модулів та проведено апробацію навчальних програм у чотирьох районах проектної діяльності УФСІ. Було проведено 44 пілотних тренінги у Малинському (Житомирська обл.), Іванківському (Київська обл.), Талалаївському та Ічнянському районах Чернігівської області.

Після цього було розпочато I тур (2007-2008 рр.) тренінгів, у рамках якого проведено 286 тренінгів у всіх регіонах України, а також 8 підсумкових регіональних конференцій у м. Миколаєві, Львові, Запоріжжі, Дніпропетровську, Луганську, Івано-Франківську, Хмельницькому, Києві.

У рамках II туру (листопад 2008 р. – квітень 2009 р.) було проведено 165 тренінгів та понад 100 практичних консультацій (виїзних та дистанційних). Консультації стосувалися тем тренінгів.

У травні - червні 2009 р. було проведено III тур тренінгів у 9 областях України. Таким чином, у рамках гранту було проведено 568 тренінгів, у яких взяло участь близько 11 000 осіб.

У рамках гранту було також проведено низку інформаційних заходів: прес-конференція, конкурс журналістів, прес-тури, публікації у ЗМІ, створено фільм, теле- і радіосюжети, видано збірку, буклет, інформаційний бюлетень.

Метою цих заходів було привернути увагу громадськості, влади і ЗМІ до вирішення проблем бідності; активізувати процес всебічного та об'єктивного висвітлення розвитку місцевих громад, як одного з засобів пом'якшення бідності; сприяти підвищенню обізнаності всіх учасників суспільного життя про стан розвитку місцевих громад в Україні; продемонструвати ефективність вирішення місцевих соціально-економічних проблем громадою на прикладі проекту „Фонд соціальних інвестицій”.

Оцінка здійснених у рамках Проекту заходів з охорони навколишнього природного середовища

УФСІ впровадив цілу низку МП, які мали безпосередній або опосередкований вплив на покращення навколишнього середовища. Перш за все слід відзначити 8 МП, які за типологією відносяться до МП спрямованих на охорону природного середовища. Серед них: будівництво полігону твердих відходів, ремонт та будівництво двох сміттєзвалищ, очищення двох ставків, очищення осушувального каналу, реконструкція дренажної мережі, благоустрій парку.

Крім того, є низка МП, які мали опосередкований вплив на навколишнє природне середовище. Це перш за все МП, спрямовані на реабілітацію або будівництво водопровідних та каналізаційних систем. Налічується 140 таких МП. Разом з 8 МП, що безпосередньо спрямовані на охорону навколишнього середовища, вони складають 21,9 % від загальної кількості МП.

Наприклад, після впровадження МП в смт Білокуракине, де проводилось очищення осушувальних каналів річки Білої, спостерігається поліпшення заплавних земель, якості питної води у колодязях жителів смт Білокуракина, поліпшення гідрологічного та санітарного стану річки, зниження рівня ґрунтових вод у житловому комплексі смт Білокуракине, громад Білокуракине-1 та Білокуракине-2.

Після ремонту дренажної насосної станції з влаштуванням електрообладнання та ремонту самої дренажної мережі у с. Совхозне зменшився рівень ґрунтових вод, повністю зникло підтоплення, зникла вологість у будинках, через відсутність корозії не виходять з ладу водоводи питної води. Все це позначилось на поліпшенні здоров'я та загального санітарно-побутового стану, дало можливість знову висадити до

2000 фруктових дерев. Зростає рівень прибутку громади, у якої на той час через підтоплення було непридатно **80 %** садів та **50 %** городів.

Реалізація МП у м. Деражні дало можливість винести сміттєзвалище за межі міста, а старе, яке вже не вмещало відходи, закрити. Це значно покращило екологічну ситуацію у райцентрі. За рік роботи нового сміттєзвалища значно покращився санітарний стан міста, зменшилась кількість стихійних смітників, бо влада дозволила населенню безкоштовно вивозити сміття на нове сміттєзвалище. Створено одне постійне робоче місце – відповідального за роботу полігону твердих побутових відходів.

Благоустрій та озеленення парку у м. Каневі також сприяло покращенню навколишнього середовища. Наразі, парк став справжнім центром відпочинку не тільки для городян, але й для приїжджих. Силами громади та місцевої адміністрації прибрано територію парку, проведено вирубку хворих та старих небезпечних дерев. Планується друга черга ремонтних робіт на умовах співфінансування. Вже є рішення облради про залучення 400 тис. грн. обласних коштів. Місцева адміністрація виділяє 100 тис. грн. Отже, впровадження цих МП безпосередньо вплинуло на покращення екологічної ситуації у населених пунктах.

До впровадження затверджувались лише ті МП, які не створювали загроз для навколишнього середовища. Використання будівельних матеріалів, що містять азбест не дозволялось у рамках впровадження МП.

Окремо здійснювались заходи зі зменшення втрат теплової енергії і відповідно зменшення шкідливих викидів в атмосферу при опаленні закладів соціальної сфери – шкіл, дитячих садків, будинків культури, фельдшерсько-акушерських пунктів. Зокрема, встановлювалось сучасне більш ефективне опалювальне обладнання, утеплення стін будівель, зменшення втрат тепла через прорізи (вікна та двері). Заходи з тепло- та енергозбереження впроваджено у 88 % МП.

Слід відзначити, що оскільки інвестиції у рамках Проекту здійснювались в об'єкти соціальної інфраструктури села, а обсяги МП відносно невеликі, тому їх впровадження не створювало суттєвого навантаження на навколишнє середовище.

Проблемні питання, що виявлені у процесі впровадження Проекту

В цілому впровадження Проекту тривало успішно, проте на його впровадження негативно впливала низка чинників. До них відносяться політична нестабільність у країні, часті кадрові зміни в Уряді, міністерствах, місцевих органах влади. Своєю чергою зміни в Уряді тягнули за собою зміни у складі наглядової ради і виконавчого директора УФСІ (за перші три роки впровадження Проекту було змінено 3 виконавчих директори). Все це перешкоджало виконанню Проекту і викликало затримки у фінансуванні і відставання від плану впровадження. Так, протягом терміну впровадження Проекту було кілька досить тривалих затримок у фінансуванні (у 2003, 2004 та 2005 рр.), що наражало Проект на великі ризики.

Досвід впровадження Проекту свідчить про надзвичайну важливість більш досконалої підготовки таких масштабних і складних Проектів. Особливо це стосується підготовки механізмів впровадження та розробки відповідних інструкцій. Адже несвоєчасне доопрацювання методології впровадження Проекту призвело до

того, що УФСІ вимушений був вже під час впровадження основного етапу Проекту доопрацьовувати механізми впровадження МП суб-компонента 1.2. та компонента 2. Це призвело до втрати темпів впровадження цих компонентів у перші роки Проекту.

Негативно вплинуло на впровадження Проекту також паралельність процесів підготовки Проекту до впровадження і впровадження пілотного етапу. Крім того, основна фаза Проекту розпочалася тоді, коли не було ще повністю завершено пілотний етап і не було повною мірою проаналізовано його уроки. Таким чином, УФСІ вимушений був коригувати свою діяльність у процесі безпосереднього впровадження Проекту, що також затримувало процес.

Під час впровадження МП на рівні громад УФСІ зіткнувся з певними складнощами. Зокрема, у рамках суб-компонента 1.2 громадам було дуже важко зібрати кошти для співфінансування МП, яке становило 20%. У рамках суб-компонента 1.1. було набагато менше таких випадків, адже тут місцевий внесок становив 10% від загальної вартості МП. Це достатньо великі кошти для бідних сільських громад, якщо загальна вартість МП становить 750 тис. грн. У випадках, коли громада не могла зібрати повний внесок, з метою зменшення вартості МП УФСІ іноді приходилося йти на зменшення обсягу робіт.

Крім того, слід зазначити, що у зв'язку із необхідністю збирати кошти з населення, у перші роки впровадження Проекту УФСІ часто доводилося долати недовіру місцевого населення, яке сприймало Проект, як чергову аферу. Ця проблема вирішувалась шляхом проведення інформаційних кампаній у регіонах впровадження МП, широкою інформаційно-роз'яснювальною діяльністю. Саме завоювати довіру населення виявилось одним з вирішальних факторів успіху МП на рівні громад. Про ефективність інформаційної кампанії УФСІ свідчить велика кількість звернень від громад з усіх регіонів України з проханням про співпрацю.

У рамках компонента 2 також були складнощі. Зокрема, впровадження заходів у рамках даного компонента у перші роки впровадження Проекту затягнулося через неможливість підібрати фахівця належної кваліфікації для координації роботи у напрямку реформування системи соціальних послуг. Після того, як у 2004 році вдалося найняти такого спеціаліста, розпочалося активне впровадження даного компонента. Крім того, іноді УФСІ було важко співпрацювати з міністерствами та відомствами, адже цей інноваційний для України напрямок не завжди з ентузіазмом і розумінням сприймали відповідні фахівці установ.

Аналіз діяльності УФСІ у рамках Проекту та перевірки здійснені Рахунковою палатою, ГоловКРУ виявила недосконалість деяких аспектів та механізмів впровадження Проекту.

1. Досвід впровадження Проекту виявив недосконалість системи контролю за оприбуткуванням власниками об'єктів проектно-кошторисної документації (ПКД), ремонтно-будівельних робіт та обладнання, які виконані/поставлені в рамках мікропроектів УФСІ. Виявлено, що у деяких МП, власники об'єктів не взяли на облік об'єкти будівництва, обладнання, ПКД.

Для уникнення подібних ситуацій у подальшій роботі УФСІ більш щільно співпрацюватиме з місцевими громадами і органами місцевої влади щодо забезпечення вчасного взяття на облік матеріальних цінностей, створених в рамках МП.

З метою дотримання норм законодавства України при здійсненні видатків на виготовлення ПКД та здійснення ремонтно-будівельних робіт УФСІ вніс зміни до

шаблону договору з проектувальниками, згідно яких отримувачем ПКД є балансоутримувач (власник) об'єкта, для ремонту (реконструкції) якого закуповувалася дана ПКД.

Мінфіну доцільно було б вдосконалити методичні рекомендації з питань оприбуткування при впровадженні проектів, що фінансуються з різних джерел одночасно.

2. У процесі впровадження Проекту виявлено затримки введення в експлуатацію обладнання через невчасну підготовку об'єктів. Причиною цього є несвоєчасне співфінансування об'єктів будівництва з коштів місцевих бюджетів, при тому, що УФСІ у повному обсязі профінансував та забезпечив виконання всього обсягу робіт, передбачених в рамках МП.

Для уникнення подібних недоліків у подальшій діяльності, УФСІ запроваджує порядок, згідно якого постачання обладнання буде відбуватися лише за умови повної готовності приміщення, в якому воно повинно експлуатуватись.

3. У деяких МП виявлено випадки недостатнього контролю з боку власників об'єктів за поставленими матеріальними цінностями. Так, у деяких випадках було зафіксовано псування та крадіжка матеріальних цінностей.

З метою мінімізації подібних випадків у подальшій роботі після впровадження МП передбачається запровадження моніторингу з боку УФСІ у тісній співпраці з органами місцевої влади.

При започаткуванні аналогічних проектів у майбутньому доцільно було б фіксувати у операційному керівництві чи міжнародних угодах зобов'язання місцевих органів влади, на території яких впроваджуються проекти, підтримувати і контролювати їх життєздатність.

Висновки та рекомендації

1. Проект „Фонд соціальних інвестицій” можна вважати успішним.

Основні завдання за Проектом досягнуто.

- Відповідно до стратегічної мети проектна діяльність в регіонах сприяла створенню умов для розв'язання окремих соціальних та комунальних проблем на рівні місцевих громад шляхом підготовки та впровадження МП з покращення якості соціальних та комунальних послуг в сільській місцевості.
- Оцінка впливу Проекту дозволяє зробити висновок про суттєвий вплив Проекту на реформу соціальних послуг в Україні та позитивний вплив на розвиток потенціалу громад у вирішенні гострих соціальних проблем на місцевому рівні, хоча політичний контекст спричинив високий ступінь ризику для впровадження Проекту.
- Урядом України були прийняті наступні документи, розроблені в межах Проекту: Концепція реформування системи соціальних послуг в Україні, схвалена розпорядженням КМУ від 13 квітня 2007 р. № 178-р, та План дій з реалізації Концепції реформування системи соціальних послуг на період до 2012 року, затверджений розпорядженням КМУ від 30 липня 2008 р. № 1052-р.
- Інноваційні моделі соціальних послуг, розроблені у рамках суб-компонента 1.2 Проекту, можна розглядати як зразки та рекомендувати для

впровадження в практику, та для вивчення фахівцям соціальної сфери, а також використовувати у навчанні студентів відповідних навчальних закладів.

- Найбільш сильними сторонами Проекту є поява достатньої кількості соціальних послуг на рівні громад у визначених областях та демонстраційний ефект від створення моделей інноваційних соціальних послуг, що є формалізованим поєднанням теоретичних та практичних аспектів, інноваційних ідей, засобів, методів, інструментарія та процесів задля досягнення визначених результатів.

2. Проект „Фонд соціальних інвестицій” можна вважати сталим.

- Мікропроекти, впроваджені під час реалізації Проекту, життєздатні у майбутньому. Це підтвердили респонденти під час опитування в ході оцінки впливу Проекту. Про це свідчить кількість (486) організацій та об'єднань представників громади, які опікуються подальшим функціонуванням об'єктів.

3. Зміцнення партнерських відносин.

- У ході роботи над розробленням основних напрямів реформування системи соціальних послуг та впровадження об'єктів соціальної інфраструктури Український фонд соціальних інвестицій встановив постійні партнерські стосунки з міжнародними проектами та недержавними організаціями.

У цілому проект „Фонд соціальних інвестицій” є вдалим проектом. Механізми соціального інвестування і впровадження МП на рівні громад, відпрацьовані УФСІ у рамках Проекту, довели свою ефективність, що дає підстави Уряду України поширювати досвід Проекту на територію всієї України.

Досвід УФСІ щодо впровадження МП з покращення якості соціальних і комунальних послуг для громад у селах і малих містах наразі вже оцінено іншими міжнародними донорами. Так, за грантові кошти Уряду Німеччини УФСІ наразі впроваджує МП у районах Луганської і Донецької областей. Незабаром очікується грант Уряду Німеччини на аналогічні МП у АР Крим.

Ключові партнери Проекту

1. **Уряд Японії** надав УФСІ грант в розмірі 1,711,500 дол. США на розбудову потенціалу найбільш вразливих громад шляхом надання навчально-консультативних послуг, організації тренінгів та широкої інформаційної підтримки.
2. **Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA)** надало УФСІ грант в розмірі близько 1,411,000 дол. США у вигляді технічної допомоги для розвитку потенціалу провайдерів соціальних послуг.
3. **Міністерство у справах міжнародного розвитку Уряду Великої Британії (DFID)** надало 1,098,000 дол. США. на проведення пілотних мікропроектів у Хмельницькій області у рамках проекту „Фонд соціальних інвестицій”.
4. **Фонд імені Чарльза Стюарта Мотта** надав грант розміром 90,000 дол. США. для здійснення інформаційно-просвітницької діяльності на рівні громад. У 2002 році за рахунок коштів гранту проведено інформаційні кампанії у Вінницькій, Хмельницькій, Київській, Чернігівській, Сумській і Житомирській областях.
5. **Японський фонд розвитку стратегії та людських ресурсів** надав два гранти розміром 250 тис. дол. США та 890 тис. дол. США. для підготовки проекту „Фонд соціальних інвестицій”.

Нормативно-правові та регулятивні документи Проекту

Управління Проектом, нормативне врегулювання руху коштів і контроль за їх цільовим використанням, визначення прав і обов'язків учасників Проекту регламентовано системою угод, нормативно-правових і регулятивних актів, а саме:

1. Закон України „Про ратифікацію Угоди про позику (Проект „Фонд соціальних інвестицій”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку” від 17 січня 2002 р. № 2991-III.
2. Угода про позику (Проект „Фонд соціальних інвестицій”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, підписана 21 грудня 2001 р.
3. Угода про виконання Проекту (Проект „Фонд соціальних інвестицій”) між Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Українським фондом соціальних інвестицій від 21 грудня 2001 р.
4. Рамкова Угода між Україною та МБРР щодо грантів технічної допомоги, підписана 14 січня 1998 р. та ратифікована Законом України від 13 травня 1999 р. № 650-XIV (650-14).
5. Постанова КМУ від 28 квітня 2000 р. № 740 „Про утворення Українського фонду соціальних інвестицій”.
6. Постанова КМУ від 10 вересня 2008 р. № 808 „Про внесення зміни до пункту 10 Положення про Український фонд соціальних інвестицій”.
7. Договір про безповоротну передачу коштів між Мінфіном, Мінпраці та УФСІ від 4 грудня 2001 р. № 101-04/25.
8. Агентська угода між Мінпраці та УФСІ від 22 листопада 2001 р.
9. Керівні положення МБРР: закупівлі за позиками МБРР та кредитами Агентства з міжнародного розвитку, видані у січні 1995 року.
10. Керівні положення МБРР: відбір і найм консультантів Позичальниками МБРР, видані у січні 1997 року.
11. Регламент діяльності УФСІ, затверджений рішенням наглядової ради від 19 травня 2001 р. № 3.